

HE 91/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi luonnonsuojelulakia.

Esityksen tarkoituksena on antaa luonnon ennallistamista koskevaa EU:n asetusta täydentävät kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimista koskevat säännökset. Lakiin tehtäisiin myös muutokset, jotka aiheutuvat luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelua koskevan direktiivin muuttamisesta suden suojeluaseman osalta.

Esityksen mukaan ennallistamissuunnitelman laatiminen tapahtuisi ympäristöministeriön johdolla yhteistyössä keskeisten ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa ja päätöksen tekisi valtioneuvosto. Susi poistettaisiin lajisuojelua koskevan sääntelyn soveltamisalasta ja sen suojelua koskevat säännökset sisältyisivät jatkossa ainoastaan metsästyslainsäädäntöön.

Lailla mahdollistettaisiin myös voimassa olevien säännösten mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen eli luonnonarvohehtaareiden käyttäminen muuhun kuin heikennyksen hyvittämiseen eli esimerkiksi yritysten ympäristövastuullisuuteen sekä yhteisöjen ja kansalaisten vapaaehtoiseen luontotekoihin. Säännöksillä on tarkoitus vauhdittaa luonnonarvomarkkinoiden kehittymistä Suomessa. Lisäksi lakiin tehtäisiin teknisluonteisia muutoksia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 EU-säädösten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	5
2.1 Ennallistamisasetus	5
2.2 Luontodirektiivin liitteiden muutos	9
2.3 Muut esityksen tavoitteet	9
3 Nykytila ja sen arviointi	9
3.1 Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen	9
3.2 Suden suojeluaseman muuttamisen edellyttämät muutokset luonnonsuojelulakiin ...	10
3.3 Luonnonarvomarkkinoiden edistäminen	11
3.4 Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskeva muutos	17
3.5 Valtion muun luonnonsuojelualueen rauhoitussäännöksen muutos	18
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	19
4.1 Keskeiset ehdotukset	19
4.2 Pääasialliset vaikutukset	20
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	25
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	25
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	26
6 Lausuntopalaute	27
7 Lainsäädännön arviointineuvostoneuvoston lausunto	32
8 Säännöskohtaiset perustelut	33
9 Lakia alemman asteinen sääntely	39
10 Voimaantulo	39
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	39
LAKIEHDOTUS	42
Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta	42
LIITE	48
RINNAKKAISTEKSTI	48
Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta	48

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Ehdotetulla lailla lisättäisiin luonnonsuojelulakiin (9/2023) säännös liittyen Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnon ennallistamisesta ja asetuksen (EU) 2022/869 muuttamisesta antaman asetuksen (EU) 2024/1991, jäljempänä *ennallistamisasetus*, täytäntöön panemiseen. Asetus on tullut voimaan 18.8.2024. Ennallistamisasetuksen mukaan kunkin jäsenvaltion on laadittava asetuksen 14 ja 15 artikloissa tarkoitettu kansallinen ennallistamissuunnitelma. Lailla annettaisiin täydentävä kansallinen säännös kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä.

Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen elämistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY liitteitä IV ja V muutettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2025/1237 neuvoston direktiivin 92/43/ETY muuttamisesta suden (*Canis lupus*) suojeluaseman osalta. Muutosdirektiivi on tullut voimaan 14.7.2025 ja se on pantava täytäntöön viimeistään 15.1.2027. Tällä lailla tehtäisiin luonnonsuojelulakiin direktiivin muutosta vastaavat muutokset, joilla poistettaisiin susi luonnonsuojelulain lajisuojelua koskevan 8 luvun soveltamisalasta.

Lailla laajennettaisiin luonnonsuojelulain 11 luvun mukaisesti viranomaisen varmennuksella tuotettavien luonnonarvovyksiköiden eli luonnonarvohehtaareiden käyttö myös muuhun kuin luonnonarvoille aiheutettavan heikennyksen hyvittämiseen eli esimerkiksi yritysten ympäristövastuun osoittamiseen luonnon monimuotoisuuden osalta sekä yhteisöjen ja kansalaisten vapaaehtoiseen luonnon ennallistamistoimintaan. Säännöksillä on tarkoitus vauhdittaa luonnonarvomarkkinoiden kehittymistä Suomessa. Luonnonarvomarkkinoiden vauhdittamista koskevien tuoreiden selvitysten mukaan luonnonarvomarkkinoiden kehittäminen on välttämätön osa siirtymää kohti luontopositivista yhteiskuntaa. Niiden perusteella luonnonsuojelulakiin sisältyvä vapaaehtoisen ekologisen kompensaation malli muodostaa kansainvälisesti edistyksellisen pohjan markkinoiden kehittämiseksi (Kari, E., Pasanen, A., Laine C. <https://www.sitra.fi/julkaisut/luonnonarvomarkkinoiden-vauhdittaminen/#heading-mifsbhp86y9>, Kari.E., Pasanen., A. Luonnonarvomarkkinoiden toiminnan organisointi. Ympäristöministeriö 2025 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-734-6>). Ehdotettavat muutokset liittyvät laajempaan luontomyönteisiä investointeja koskevaan etenemissuunnitelman 7.7.2025 tiedonantona Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Roadmap towards Nature Credits (COM(2025) 374 final, jäljempänä komission luonnonarvovyksiköitä koskeva etenemissuunnitelma). Ehdotettavilla säännöksillä vastattaisiin niihin haasteisiin, jotka komissio on etenemissuunnitelmassaan tunnistanut.

Luonnonsuojelulain 4 luvun luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskevissa säännöksissä olevat viittaukset eräisiin Euroopan unionin valtion tukea koskeviin säädöksiin ovat vanhentuneet unionin säädösten määräaikaisen voimassaolon päätyttyä. Säännöstä ehdotetaan yksinkertaistettavan poistamalla yksityiskohtaiset viittaukset. Lisäksi säännöksen asetuksenantovaltuuden on havaittu olevan suppeampi kuin EU:n valtiontukea koskevat säädökset edellyttävät, joten valtuutta ehdotetaan laajennettavan niitä vastaavasti.

1.2 Valmistelu

EU-säädösten valmistelu

Ehdotettavan lain muutoksista EU-lainsäädännön muutoksiin perustuvat ennallistamissuunnitelman laatimista koskeva säännös ja suden suojeluasemaa koskeva säännösmuutos.

Euroopan komissio antoi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta 22.6.2022 ([COM\(2022\) 304 final](#)). Ehdotukseen liittyi komission vaikutustenarviointiraportti ([SWD\(2022\) 167 final](#)). Euroopan neuvoston yleisnäkemyksen asetusehdotukseen hyväksyttiin 20.6.2023. Parlamentin kanta neuvotteluihin hyväksyttiin 12.7.2023. Euroopan unionin jäsenmaat, Euroopan parlamentti ja komissio pääsivät alustavaan sopuun EU:n ennallistamisasetuksesta 9.11.2023. Euroopan parlamentti hyväksyi asetuksen 27.2.2024 ja neuvosto 17.6.2024. Ennallistamisasetus julkaistiin 29.7.2024 ja se tuli voimaan 18.8.2024.

Valtioneuvosto on 29.9.2022 toimittanut valtioneuvoston kirjelmän eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus) ([U 76/2022 vp](#)). Valmistelun myöhemmässä vaiheessa ennen neuvostokäsittelyä 13.6.2023 valtioneuvosto on toimittanut komission ehdotuksesta U-jatkokirjeen ([UJ 11/2023 vp](#)).

Komissio antoi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (jäljempänä luontodirektiivi) muuttamisesta suden (*Canis lupus*) suojeluaseman osalta 7.3.2025 ([COM\(2025\) 106 final](#)).

Komission ehdotus perustui Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä *Bernin sopimus*) pysyvän komitean päätökseen 6.12.2024. Komitea päätöksellään hyväksyi EU:n neuvoston ehdotuksen (EU) 2024/2669 suden (*Canis lupus*) suojeluaseman muuttamisesta siirtämällä laji Bernin sopimuksen liitteestä II (täysin rauhoitetut eläinlajit) liitteeseen III (suojeltavat eläinlajit). Suomi oli tukenut komission ehdotusta (E 18/2024 vp).

Bernin sopimukseen tehdyn muutoksen saattamiseksi osaksi EU:n lainsäädäntöä komissio ehdotti luontodirektiivin liitteiden muuttamista siten, että susi siirrettäisiin luontodirektiivin liitteestä IV (tiukasti suojellut lajit) liitteeseen V (suojellut lajit). Valtioneuvosto toimitti valtioneuvoston kirjelmän eduskunnalle komission ehdotuksesta 18.6.2025. Ehdotuksesta annettiin kiiretilanteessa ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 27/2025 vp), josta on annettu valiokuntien lausunnot YmVL 5/2025 vp ja MmVL 9/2025 vp. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi hyväksyttiin Euroopan parlamentissa 5.6.2025 ja neuvostossa 17.6.2025. Direktiivi (EU) 2025/1237 julkaistiin 24.6.2025 ja se on tullut voimaan 14.7.2025. Jäsenvaltioiden on pantava direktiivi täytäntöön viimeistään 15.1.2027.

Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu ympäristöministeriössä virkatyönä.

Luonnos hallituksen esityksestä oli lausuntokierroksella 16.12.2025–30.1.2026. Esitysluonnoksesta annettiin yhteensä 67 kappaletta. Valtiovarainministeriö, sisäministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ja Tulli ilmoittivat, että niillä ei ole asiassa lausuttavaa. Korkein hallinto-oikeus ilmoitti, ettei se anna lausuntoa asiassa.

Esityksestä lausuiivat Maa- ja metsätalousministeriö, Puolustusministeriö, Saamelaiskäräjät, Rajavartiolaitos, Lapin elinvoimakeskus, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Geologian tutkimuskeskus, Lupa- ja valvontavirasto, Museovirasto, Suomen Luontopaneeli, Suomen ympäristökeskus, Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama BOOST-tutkimuskonsortio, Luonnonvarakeskus, Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus, Keski-Pohjanmaan liitto, Lapin liitto, Etelä-Savon maakuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Uudenmaan liitto, Kuntaliitto, Ympäristönsuojeluviranhaltijat (YSV), Greenpeace, Natur och Miljö rf, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, WWF Suomi, BirdLife Suomi ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Bioenergia ry, Kaivosteollisuus ry, Energiateollisuus ry, ProAgria Keskusten Liitto ry, Kemianteollisuus ry, Teknologiateollisuus ry, Sahateollisuus ry, Metsäteollisuus ry, Rakennusteollisuus RT ry, Suomen uusiutuvat ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Erikoiskaupan liitto Etu ry, Suomen Yrittäjät ry, Koneyrittäjät ry, Suomen Metsästäjäliitto, Suomen Riistakeskus, Ilmastoisovanhemmat ry - Klimatmor- och färföräldrar rf, Kohtuus Kymenlaaksossa, Suomen Asianajajat, Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry, Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry, SLC rf, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Paliskuntain yhdistys, Suomen yhteismetsät ry, Fingrid Oyj, Finsilva Oyj, Hiilipörssi Oy, One Planet Oy, Valio Oy, Gasgrid Finland Oy, Lassila & Tikanoja Oyj, Aallokas Oy, Ilmari Räsänen säätiö sr, John Nurmisen Säätiö sr, RELEX Säätiö sekä 8 yksityishenkilöä (6 yhdessä lausunnossa).

Lausuntokierroksen aikana saapuneesta palautteesta on koottu esitykseen erillinen yhteenveto.

Hallituksen esityksen valmisteluun liittyvät asiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankeikkunasta osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> hankenumerolla YM062:00/2024.

2 EU-säädösten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Ennallistamisasetus

Yleistä

Ennallistamisasetuksen tavoitteena on varmistaa vuoteen 2030 ulottuvan EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti, että luonnon monimuotoisuus Euroopassa saadaan elpymään vuoteen 2030 mennessä ihmisten, maapallon, ilmaston ja talouden hyödyksi. Asetukseen sisältyy jäsenvaltioita sitovat, ajallisesti yksilöidyt ekosysteemi-, luontotyyppi- ja lajikohtaiset luonnon ennallistamistavoitteet, jotka kattavat metsät, niityt, kosteikot, turvesuot, pölyttäjät, vapaasti virtaavat joet, rannikkoalueet ja merelliset ekosysteemit. Ennallistamisasetus täydentää lintu- ja luontodirektiivejä ja vesipuite- ja meristrategiadirektiivejä säätämällä luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen ennallistamis- ja palauttamistoimien toteuttamiselle määräajat.

Sitovien tavoitteiden asettaminen heikentyneiden ekosysteemien parantamiselle perustuu siihen, että vuoteen 2030 asti ulottuvassa EU:n biodiversiteettistrategiassa korostetaan luontokadon kääntämisen edellyttävän lisätoimia, jotta luonto saadaan jälleen terveeksi myös suojelualueiden ulkopuolella. Asetuksessa käsiteltävät ekosysteemit ovat niitä, joilla on parhaat

mahdollisuudet poistaa ja varastoida hiiltä sekä ehkäistä ja vähentää luonnonkatastrofien vaikutuksia eli suot, metsät ja virtaavat vedet luontaisine tulvimisalueineen. Perusteluiden mukaan tavoitteilla edistetään taloudellista ja yhteiskunnallista muutosta, laadukkaiden työpaikkojen luomista ja kestäväää kasvua, sillä luonnoltaan monimuotoiset ekosysteemit, kuten kosteikkojen, makeiden vesien, metsien, maatalouden ja harvan kasvillisuuden, merien, rannikkojen ja kaupunkien ekosysteemit tuottavat hyvässä tilassa keskeisiä ekosysteemipalveluja, joiden taloudellinen merkitys on paljon suurempi kuin niiden palauttamisen kustannukset. Ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvät hiilensidontatavoitteet liittyvät myös luontokadon torjuntaan, koska ilmastokriisi pahentaa maa- ja meriekosysteemien muutosta.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen

Ennallistamisasetuksen 16 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on toimitettava komissiolle ehdotus asetuksen 14 ja 15 artikloissa tarkoitetuksi, vuoteen 2050 asti ulottuvaksi kansalliseksi ennallistamissuunnitelmaksi kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta eli viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2026. Komission on asetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan esitettävä kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen saamisesta jäsenvaltiolle mahdolliset huomionsa ehdotuksesta. Jäsenvaltion on mainitun artiklan 5 kohdan mukaan otettava komission mahdolliset havainnot huomioon lopullisessa kansallisessa ennallistamissuunnitelmassaan, joka artiklan 6 kohdan mukaan viimeisteltävä, julkaistava ja toimitettava komissiolle kansallinen ennallistamissuunnitelmansa kuuden kuukauden kuluessa komission havaintojen vastaanottamisesta. Hallituksen esityksen tavoitteena on antaa kansallinen lainsäädäntö koskien kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimista.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseksi jäsenvaltion on tehtävä artiklassa 14 luetellut, mittavat taustaselvitykset ja kansallinen ennallistamissuunnitelma on laadittava 15 artiklan 3 kohdan mukaan käyttäen Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksillä vahvistamaa ennallistamissuunnitelman sähköistä lomaketta.

Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on 15 artiklan mukaan toimitettava muun muassa tiedot:

- asetuksen 4–12 artiklan mukaisten ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi ennallistettavista pinta-aloista viitteellisine karttoineen;
- asetuksen 4–13 artiklassa säädettyjen ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi ja velvoitteiden täyttämiseksi suunnitelluista tai käyttöön otetuista toimenpiteistä ja erittely siitä, mitkä niistä kohdentuvat Natura 2000 -verkostoon kuuluviin alueisiin;
- tiedot toimenpiteistä, joilla pyritään varmistamaan asetuksen 4 artiklan 11 kohdan ja 5 artiklan 9 kohdan mukaisesti, että liitteissä I ja II lueteltujen luontotyyppien kattamat alueiden tila paranee jatkuvasti, kunnes hyvä tila on saavutettu, ja että asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa ja 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitettujen lajien elinympäristöjen tila paranee jatkuvasti, kunnes lajin elinympäristöjen riittävä laatu on saavutettu;
- tiedot toimenpiteistä, joilla pyritään säilyttämään liitteessä I ja II lueteltujen luontotyyppien hyvä tila, ja estämään asetuksen 4 artiklan 12 kohdan ja 5 artiklan 10 kohdan mukaisesti, että liitteissä I ja II lueteltujen luontotyyppien kattamat ennallistamistavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat muut alueet eivät merkittävästi heikkene;

- selvitys hyvittävien toimenpiteiden järjestelmästä sekä luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen merkittävää heikentymistä koskevasta tarvittavasta seurannasta ja raportoinnista;
- luettelo asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti poistettaviksi määritetyistä virtaavien vesien esteistä, suunnitelma niiden poistamiseksi ja vapaasti virtaavien jokien pituus, joka saavutetaan poistamalla kyseiset esteet vuoteen 2030 ja vuoteen 2050 mennessä, sekä mahdolliset muut toimenpiteet, joilla palautetaan tulvatasanteiden luonnollinen toiminta;
- selvitys asetuksen 11 artiklan 2 kohdan mukaisesti valituista maatalouden ekosysteemejä koskevista indikaattoreista ja niiden soveltuvuudesta lisätä maatalouden ekosysteemien biologista monimuotoisuutta jäsenvaltiossa;
- perustelut sille, että turvemaiden uudelleen vettäminen koskee asetuksen 11 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan a, b ja c alakohdassa säädettyä pienempää osuutta;
- selvitys asetuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti valituista metsien metsäekosysteemejä koskevista biodiversiteetti-indikaattoreista ja niiden soveltuvuudesta lisätä metsien metsäekosysteemien biologista monimuotoisuutta;
- asetuksen 4–12 artiklan mukaisten ennallistamistoimenpiteiden käyttöönoton aikataulu;
- asetuksen 4 ja 5 artiklan mukainen ennallistamisen kohteena olevien alojen seuranta, menettely 4–12 artiklan mukaisesti käyttöön otettujen ennallistamistoimenpiteiden toimivuuden arvioimiseksi ja tarvittaessa kyseisten toimenpiteiden tarkistamiseksi sen varmistamiseksi, että 4–13 artiklassa säädetyt tavoitteet saavutetaan ja velvoitteet täytetään;
- tiedot säännöksistä, joilla varmistetaan asetuksen 4–12 artiklassa tarkoitettujen ennallistamistoimenpiteiden jatkuvat, pitkäaikaiset ja kestävät vaikutukset;
- ennallistamistoimenpiteisiin liittyvät arvioidut sivuhyödyt ilmastonmuutoksen hillitsemiselle ja maaperän tuottokyvyn huonontumisen nollassolle ajan mittaan;
- erillinen osio, jossa esitetään, miten kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa otetaan huomioon ilmastonmuutosskenaarioiden merkitys ennallistamistoimenpiteiden tyyppiin ja sijainnin suunnittelussa, ennallistamistoimenpiteiden mahdollisuudet minimoida ilmastonmuutoksen vaikutukset luontoon, ehkäistä tai hillitä luonnonkatastrofien vaikutuksia ja tukea sopeutumista, synergiat kansallisten sopeutumisstrategioiden tai -suunnitelmien ja kansallisten katastrofiriskien arviointiraporttien kanssa, yleiskatsaus kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden ja kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman välisestä vuorovaikutuksesta;
- ennallistamistoimenpiteiden täytäntöönpanoa varten arvioidut rahoitustarpeet, joihin on sisällyttävä kuvaus tuesta sidosryhmille, joihin ennallistamistoimenpiteet tai muut tästä asetuksesta johtuvat uudet velvoitteet vaikuttavat, sekä aiotun julkisen tai yksityisen rahoituksen keinot, mukaan lukien rahoitus tai yhteisrahoitus unionin rahoitusvälineiden kanssa;
- ilmoitus tuista, jotka vaikuttavat kielteisesti tavoitteiden saavuttamiseen ja tässä asetuksessa säädettyjen velvoitteiden täyttämiseen.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman myöhempi täydentäminen

Ennallistamisasetuksen 15 artiklan 2 kohdan mukaan ehdotus ensimmäiseksi kansalliseksi ennallistamissuunnitelmaksi on laadittava yksityiskohtaisena 30.6.2032 asti ulottuvalle ajanjaksolle ja se voidaan laatia strategisena katsauksena sen jälkeiselle ajanjaksolle. Jäsenvaltion on laadittava tarkistettu kansallinen ennallistamissuunnitelma viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2032. Toinen tarkistettu kansallinen ennallistamissuunnitelma on laadittava viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2042.

Jos ennallistamisasetuksen mukaisessa seurannassa käy ilmi, että kansallisen ennallistamissuunnitelman toimenpiteet ovat riittämättömiä 4–13 artiklassa säädettyjen ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi ja velvoitteiden täyttämiseksi, kansallista ennallistamissuunnitelmaa on 19 artiklan 2 kohdan mukaan tarkastettava ja tarvittaessa täydennettävä edellä esitetyn määräaikoihin sidotun tarkistamisen lisäksi. Komissiolla on myös kyseisen artiklan 3 kohdan nojalla oikeus pyytää jäsenvaltiolta tarkastamaan ennallistamissuunnitelmaansa 21 artiklan raportointien perusteella, jos se katsoo, että jäsenvaltion edistyminen on riittämätön 4–13 artiklassa säädettyjen tavoitteiden saavuttamiseen ja velvoitteiden täyttämiseen. Jäsenvaltiolla on tällöin kuusi kuukautta aikaa toimittaa komissiolle tarkistettu kansallinen ennallistamissuunnitelma, ellei komissio myönnä lisäaikaa.

Jäsenvaltion on aina julkaistava tarkistettu tai täydennetty ennallistamissuunnitelma. Asetuksessa ei säädetä komission arviointimenettelystä tarkistusten tai täydennysten osalta.

Valmisteluun osallistaminen ja muutoksenhaku

Ennallistamisasetuksen 14 artiklan 20 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ennallistamissuunnitelman valmistelu on avointa, läpinäkyvää, osallistavaa ja toimivaa ja että yleisölle, mukaan lukien kaikille asianmukaisille sidosryhmille, annetaan varhaisessa vaiheessa ja tosiasiallisesti mahdollisuus osallistua sen valmisteluun. Kuulemisten on oltava Euroopan parlamentin ja neuvoston tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista antaman direktiivin 2001/42/EY vaatimusten mukaisia.

Ennallistamisasetuksen 15 artiklan 3w -kohdan mukaan kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on esitettävä yhteenveto kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu- ja laatimisprosessista, mukaan lukien tiedot yleisön osallistumisesta ja siitä, miten paikallisyhteisöjen ja sidosryhmien tarpeet on otettu huomioon.

Ennallistamisasetuksen resitaalin 82 mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 3 kohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti jäsenvaltioiden tuomioistuinten tehtävänä on varmistaa unionin oikeuden mukaisten yksilön oikeuksien oikeussuoja. Lisäksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 19 artiklan 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus säätää tarvittavista muutoksenhakekeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla. Unioni ja jäsenvaltiot ovat tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn Århusin yleissopimuksen osapuolia. Århusin yleissopimuksen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että asianomaisen kansallisen oikeusjärjestelmän mukaisesti yleisöllä on muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus. Århusin yleissopimus on saatettu kansallisesti voimaan lailla tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 767/2004 (SopS 121/2004).

2.2 Luontodirektiivin liitteiden muutos

Luontodirektiivin liitteiden IV ja V liitteiden muuttamisen tavoitteena on panna täytäntöön Bernin sopimuksen pysyvän komitean päätös 6.12.2024, jolla suden suojeluasema muutettiin täysin rauhoitetusta eläinlajista suojeltavaksi eläinlajiksi.

2.3 Muut esityksen tavoitteet

Ehdotuksella tavoitellaan luonnonarvomarkkinoiden kehittämistä Suomessa laajentamalla voimassa olevan luonnonsuojelulain mukaisesti viranomaisen varmennuksella tuotettavien luonnonarvojen eli luonnonarvohehtaareiden käyttö myös muuhun kuin heikennyksen hyvittämiseen eli esimerkiksi yritysten luontoväittämien todentamiseen sekä yhteisöjen ja kansalaisten vapaaehtoiseen luonnon ennallistamistoimintaan. Muutos mahdollistaisi luonnonarvojen tuottajille kuten maanomistajille uuden ansaintamahdollisuuden ja yritykselle uudenlaisen tavan rahoittaa luonnon monimuotoisuustyötä ja osoittaa asiakkailleen, rahoittajilleen ja sijoittajilleen yrityksen luontovastuullisuutta. Ympäristövastuullisuuden kannalta yritysten tulisi myös välttää ja minimoida haitalliset luontovaikutukset eli noudattaa niin kutsuttua lieventämishierarkiaa.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskevan muutoksen tavoitteena on poistaa luonnonsuojelulain 22 §:n 2 momentista viittaukset osin jo vanhentuneisiin EU:n valtiontukea koskeviin säädöksiin. Lisäksi tavoitteena on, että määräaikaisista EU-säädöksistä johtuvalta lainsäädännön toistuvalla päivitystarpeelta vältyttäisiin jatkossa. Säännöksen asetuksenantovaltuutta on samalla tarkoitus laajentaa siten, että sen nojalla voitaisiin antaa säännöksiä kaikista tukikohtaisista vaatimuksista, joita EU:n valtiontukea koskeviin säädöksiin liittyy.

Valtion muun luonnonsuojelualueen rauhoitussäännöksiä koskevan 52 §:n muutoksella selkeytettäisiin valtion muun luonnonsuojelualueen rauhoitussäännöksiä poistamalla lain sisäisesti ristiriitainen viittaussäännös.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen

Ennallistamisasetus jättää kansallisesti ratkaistavaksi, miten kansallinen ennallistamissuunnitelma jäsenvaltiossa valmistellaan ja hyväksytään, koska tämä kuuluu kansalliseen lainsäädäntövaltaan. Asetuksessa ei sinänsä edellytetä kansallisia säännöksiä kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisesta, mutta säädetään kuitenkin siihen liittyvistä jäsenvaltion velvoitteista.

Ennallistamisasetuksen 14 ja 15 artiklassa tarkoitettun kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelusta ja hyväksymisestä ei säädetä voimassa olevassa luonnonsuojelulaissa, joten sitä koskeva säännös olisi tarpeellista sisällyttää luonnonsuojelulakiin ja systemaattisesti se tulisi luonnonsuojelusuunnittelua koskevaan lukuun.

Voimassa olevan luonnonsuojelulain 13 §:n mukaan ympäristöministeriö vastaa kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja strategian toimeenpanevan toimintaohjelman laatimisesta yhteistyössä muiden ministeriöiden ja keskeisten tahojen kanssa ja kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian hyväksyy valtioneuvosto.

Ennallistamisasetuksen 15 artiklan mukainen kansallinen ennallistamissuunnitelma rinnastuisi kansalliseen luonnon monimuotoisuusstrategiaan laaja-alaisuudeltaan. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 24 §:n mukaan ympäristöministeriön toimialaan kuuluvat muun muassa alueiden käyttö ja luonnonsuojelu, joten ensisijainen vastuu kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisesta olisi ympäristöministeriöllä. Ennallistamisvelvoitteet kattavat edellä todetusti kuitenkin myös maatalous- ja metsäekosysteemejä, joten kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen liittyy merkittävästi myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan ja ulottuisi myös usean muun ministeriön toimialaan. Kyse olisi konkretiatasoltaan luonnon monimuotoisuusstrategiaa käytännönläheisemmästä asiakirjasta ja siihen todennäköisesti sisältyisi myös lainsäädännöllisiä ratkaisuja koskevia linjauksia koskien ainakin toimenpiteitä, joilla pyrittäisiin varmistamaan asetuksen 4 artiklan 11–12 kohtien ja 5 artiklan 9–10 kohtien edellyttämien velvoitteiden toteuttaminen.

Suunnitelma tulisi laatia yhtä laajassa yhteistyössä kuin kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja päätös suunnitelmasta olisi hyväksyttävä valtioneuvoston yleisistunnossa, koska se koskisi usean ministeriön toimialaan kuuluvia asioita. Perusteena on se, että valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 12 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistaan säännöksessä yksilöityjen asioiden lisäksi myös muut asiat, joiden yhteiskuntapoliittinen tai taloudellinen merkitys sitä edellyttää. Kansallisen ennallistamissuunnitelman taloudellinen merkitys on ennallistamisasetuksen valmistelussa arvioitu erittäin merkittäväksi Suomessa, kuten on todettu valtioneuvoston U-kirjelmässä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus) U 76/2022 vp. Komission arvio alkuperäisen ehdotuksen kustannuksista Suomelle oli 931 miljoonaa euroa vuodessa. Vaikka kustannusarvio on kansallisesti arvioitu ylimitoitetuiksi, kustannukset olisivat todennäköisesti hyvin merkittävät. Ennallistamisasetuksen velvoitteet ulottuvat useille sektoreille kaupunkiympäristöistä luonnonympäristöihin, metsätalouteen, maatalouteen ja virtaaviin vesiin, joten myös kansallisen ennallistamissuunnitelman yhteiskunnallinen merkitys on hyvin suuri.

Osallistumis- ja muutoksenhakuoikeus

Kansallisesti tulisi myös säätää kansallista ennallistamissuunnitelmaa koskevasta muutoksenhakuoikeudesta ennallistamisasetuksen resitaalissa 82 todetun sekä Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Århusin yleissopimuksen mukainen yleisön muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus on pantu täytäntöön voimassa olevan luonnonsuojelulain 128 ja 134 §:n säännöksin. Sikäli kun kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelusta ja hyväksymisestä säädettäisiin luonnonsuojelulaissa, myös voimassa olevan lain muutoksenhakua koskevaa säännöstä tulisi täydentää.

Kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan soveltuu viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) 4 §:n mukainen arviointivelvollisuus, joten ennallistamisasetuksen 14 artiklan 20 kohdan edellyttämä asianosaisten osallistaminen toteutuisi sen mukaista menettelyä noudattaen. Näin ollen artiklan kohta ei edellytä muutosta kansalliseen lainsäädäntöön.

3.2 Suden suojeluaseman muuttamisen edellyttämät muutokset luonnonsuojelulakiin

Voimassa olevan luonnonsuojelulain 68 §:n mukaan lain 8 luvun säännöksiä sovelletaan Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luontaisella levinneisyysalueellaan luonnonvaraisina esiintyviin eläin- ja kasvilajeihin lukuun ottamatta metsästyslain 5 §:ssä mainittuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä kala- ja rapulajeja. Tästä poiketen 78, 79 ja 83 §:ssä säädettyä

sovelletaan kuitenkin myös karhuun, ilvekseen ja saukkoon sekä suteen muualla kuin poronhoitoalueella.

Luonnonsuojelulain 78 §:llä on pantu täytäntöön luontodirektiivin 12 artikla siltä osin, kun siinä kielletään direktiivin liitteen IV eläinlajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen. Säännöksen mukaan luontodirektiivin liitteessä IV a mainitut eläinlajit ja liitteessä IV b mainitut kasvilajit ovat tiukkaa suojelua edellyttäviä eliölajeja. Säännöksen toisen momentin mukaan tiukkaa suojelua edellyttävään eläinlajiin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää. Luonnonsuojelulain 78 §:n ensimmäisen momentin mukaan Suomessa esiintyvistä tiukkaa suojelua edellyttävistä eliölajeista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston luonnonsuojelusta antaman asetuksen (1066/2023) 9 §:n mukaan luonnonsuojelulain 78 §:n 1 momentissa tarkoitettuja, Suomessa esiintyviä Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttäviä eliölajeja ovat liitteessä 7 luetellut eliölajit. Näihin eliölajeihin on kuulunut myös susi ja se luetellaan asetuksen liitteessä 7.

Luonnonsuojelulain 79 §:n 1 momentin mukaan Lupa- ja valvontavirasto voi päättää suojella lintudirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tai direktiivin liitteessä I mainitun eliölajin taikka luontodirektiivin liitteessä II mainitun eliölajin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävän esiintymispaikan. Susi on lueteltu luontodirektiivin liitteessä II, vaikkakin sen osalta on poikkeus suden Suomen koko populaation osalta.

Luonnonsuojelulain 83 §:ssä säädetään kaikista lajisuojelua koskevista säännöksestä poikkeamisesta.

Ehdotettavalla muutoksella susi poistettaisiin lain 8 luvun soveltamisalasta, eikä siihen voitaisi soveltaa enää lain 78 ja 79 §:n säännöksiä, eikä myöskään lain 83 §:ää, jossa säädetään mainituista säännöksistä myönnettävästä poikkeuksesta. Muutoksista lain 78 §:n muutos on varsinaisesti selventävä, koska itse säännöksessä viitataan nimenomaisesti luontodirektiivin liitteen IV a eläinlajeihin. Kun susi ei luontodirektiivin liitteen muutoksen jälkeen kyseiseen liitteeseen sisälly, säännös ei siihen enää soveltuisi.

3.3 Luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Voimassa olevan luonnonsuojelulain 11 luvussa säädetään vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta. Lain 98 §:n mukaan luonnonarvoja toiminnassaan heikentävä toimija eli niin sanottu heikennyksen aiheuttaja voi hyvittää toiminnastaan luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuvan heikennyksen lain 99 §:ssä mainituilla hyvittäville toimenpiteillä tuotettavilla luonnonarvoilla tai 100 §:ssä mainittujen edellytysten täytyessä suojeluhyvityksellä. Luonnonarvojen tuottaminen etenee lain 103 §:n mukaan siten, että maanomistaja laatii luonnonarvojen tuottamisesta hyvityssuunnitelman, jossa esitetään säännöksessä luetellut tiedot, kuten tiedot hyvittämiseen käytettävästä alueesta (hyvitysalue), sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen hyvittäviä toimenpiteitä, tiedot parannettavista luonnonarvoista, tavoiteltavasta tilasta sekä hyvittävistä toimenpiteistä ja niiden toteutusaikataulusta, toimenpiteiden toteuttamisen seurannasta, arvio hyvittävien toimenpiteiden toteutumisen riskeistä ja suunnitelma niihin varautumisesta sekä vaihtoehtoisista toteutustavoista ja tiedot perustavien toimenpiteiden käytännön toteuttajasta ja tämän pätevyydestä tehtävään.

Ympäristöministeriön vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta antaman asetuksen (933/2023, jäljempänä *kompensaatioasetus*) 1 §:n mukaan tuotettavien luonnonarvojen laskentayksikkönä käytetään luonnonarvohehtaaria. Kompensaatioasetuksen säännöksillä tarkennetaan hyvityssuunnitelman sisältöä ja tuotettavien luonnonarvojen laskentaa.

Luonnonarvon tila arvioidaan kompensatioasetuksen 2 §:n mukaan kymmenesosan nousevissa luokissa, joissa alin luokka 0 on täysin luonnontilansa menettänyt alue ja ylin luokka 1 on luonnontilainen tai luonnontilaiseen verrattava alue. Luontotyypin tilan arviointi perustuu asetuksen liitteessä 1 määritettyihin luontotyyppiryhmien ominaispiirteiden arviointiin.

Hyvitysalueella tuotettavien luonnonarvojen laatu ja määrä arvioidaan kompensatioasetuksen 4 §:n mukaan luonnonarvohehtaareina perustuen luonnonarvon tilan paranemaan ja sen pinta-alaan. Luonnonarvon tilan paranema on se lisäys, joka toimenpiteillä tavoitellaan eli hyvittäville toimenpiteillä tavoiteltava luonnonarvon tila verrattuna sen tilaan ennen toimenpiteitä. Tavoiteltava tila määritetään perustuen parhaaseen tieteelliseen tietoon siitä, mikä on kunkin luonnonarvon vaste hyvittäviin toimenpiteisiin ja suojeluun huomioiden tieteellinen epävarmuus.

Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta hänelle hyvityssuunnitelmasta lausunnon ja toimittaa sen tiedoksi sille kunnalle ja maakunnan liitolle, jossa suunnitelmassa tarkoitettu alue sijaitsee. Hyvityssuunnitelman mukaisten perustavien toimenpiteiden toteutuksen jälkeen Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä. Tämä lausunto määrittää sen, mitä tuotettavilla luonnonarvoilla on mahdollista hyvittää. Tieto tuotettavista luonnonarvoista tallennetaan luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan niin sanottuun kompensatiorekisteriin. Maanomistajan niin halutessa Lupa- ja valvontavirasto tuo tiedon tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä rekisterin julkiseen osaan.

Heikennyksen aiheuttaja voi joko itse tuottamallaan tai luonnonarvoja tuottaneelta maanomistajalta hankkimillaan luonnonarvohehtaareilla hyvittää toiminnastaan luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuvan heikennyksen. Hyvityksen on vastattava heikennystä lain 101 §:n mukaisesti sekä kompensatioasetuksen 4, 5 ja 7 §:ssä tarkennetusti. Lupa- ja valvontaviraston on heikentäjän hakemuksesta annettava lain 104 §:n mukainen päätös hyvityksen korvaavuudesta, mikäli lain edellytykset täyttyvät. Lupa- ja valvontaviraston on päätöksessä kiellettävä hyvitysalueen luonnonarvojen hävittäminen ja heikentäminen ja määriteltävä hyvitysalueen rajat. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille. Lupa- ja valvontavirasto tallentaa tiedon hyvittämisestä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin julkisesti saataville. Rekisteri toimii avoimena tilinpitona, jolla varmistetaan, että tuotettavat luonnonarvot poistuvat käytöstä, kun ne käytetään hyvityksenä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus turvaa luontopääoman säilymisen osana vastuullista talouspolitiikkaa ja tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä (7.5). Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus kehittää vapaaehtoista ekologista kompensatiota muun muassa selkeyttämällä sääntelyä hyväksytyin yhteisin kriteerein sekä mahdollistamalla sen soveltamisen osana ympäristöluvitusta sekä selvittää luonnon kartoituksissa saatujen tietojen hyödyntämistä kompensatiomarkkinoiden kehittymiseksi. Hallitusohjelman mukainen kriteereiden selkiyttäminen on toteutettu ympäristöministeriön kompensatioasetuksen säännöksiin. Tällä hallituksen esityksellä edistetään kompensatio- ja luonnonarvomarkkinoiden kehittämistä.

Suomessa on jo käytössä kahdenvälisiä taloudellisia välineitä, joilla luonnolle haittaa aiheuttava tai luonnosta riippuvainen toimija maksaa korvausta toisaalla tehtävistä luontoa hyödyttävistä toimista. Esimerkiksi SITRAn raportissa (Leinonen, Luxton, Haanperä: Taloudelliset mekanismit luontokadon pysäyttämisen työkaluna – Oppeja meiltä ja muualta (27.6.2024, <https://www.sitra.fi/julkaisut/taloudelliset-mekanismit-luontokadon-pysayttamisen-tyokaluna/>) on esitelty Valion vastuullisuusohjelma. Siinä hiilijalanjäljen pienentämisen ja

luonnon monimuotoisuuden tukemisen toimenpiteiden (esimerkiksi pölyttäjiä hyödyttävä kylväminen ja hiiliviljely) perusteella maksetaan vastuullisuuslisää maidon tuotantohinnassa. Tällä hallituksen esityksellä pyritään valtavirtaistamaan laajempaa luonnonarvojen lisäämiseen liittyvää taloudellista toimintaa ja sellaisten kauppapaikkojen syntymistä, joilla lisäisiä luontoarvoja voisi tarjota, myydä ja ostaa ensivaiheessa maanomistajalle maksettavaa korvausta vastaan, mutta myös immateriaalista oikeutta koskevana, arvopaperikauppaan rinnastuvana vaihdantana.

Euroopan komission 7.7.2025 julkaiseman luonnonarvovoyksiköitä koskevan etenemissuunnitelman tavoitteena on täydentää luontokadon pysäyttämiseen riittämätöntä, niin EU:n kuin kansallista julkista rahoitusta, tukemalla laadukkaiden luontohyvitysten kehittämistä. Tavoitteena on luoda luontoon kohdistuvista investoinneista julkisen rahoituksen rinnalle luotettava arvonluonnin moottori, jotta nämä kaksi rahoituskanavaa voidaan yhdistää ja saavuttaa riittävä mittakaava ja nopeus luontokadon pysäyttämiseen. Etenemissuunnitelmassa korostetaan, että jäsenvaltiot voisivat käyttää luonnonarvovoyksiköitä ennallistamisasetuksen kansallisten tavoitteiden ja velvoitteiden toteuttamiseen.

Etenemissuunnitelmassa korostetaan maanviljelijöiden, metsän- ja maanomistajien, kalastajien, meri- ja makean veden ekosysteemien käyttäjien, suojelualueiden hoitajien ja paikallisyhteisöjen roolia luontoa edistävien toimien toteuttamisessa ja luontoon liittyvän strategisen taloudellisen voimavaran säilyttämisessä ja parantamisessa. Luonnonarvovoyksiköiden ja markkinapaikan kautta saatavin yksityisin investoinnein heitä voitaisiin palkita luonnon ja yritysten hyväksi tekemästään työstä ja edistää siirtymistä luontoon kohdistuvien vahinkojen rajoittamisesta luontokadon kehityksen aktiiviseen kääntämiseen.

Komission luonnonarvovoyksiköitä koskevassa etenemissuunnitelmassa todetaan, että sellaiset yritykset, jotka ottavat käyttöön luontomyönteisiä strategioita, voivat hyötyä niin sijoittajien luottamuksen, rahoitusehtojen kuin pitkän aikavälin kriisinsietokyvynkin paranemisesta. Osa rahoituslaitoksista komission mukaan alkaa sisällyttää biologista monimuotoisuutta yhä enemmän riskinarviointiin, mikä heijastuu vakuutusmaksuihin, luotonantokriteereihin ja investointipäätöksiin. Esimerkiksi vakuutusenantajat kehittävät luontokohtaisia vakuutus tuotteita, jotka liittyvät vihreisiin investointeihin, tai investoivat ekosysteemien ennallistamishankkeisiin, joilla vähennetään esimerkiksi tulviin liittyvää vakuutusriskiä.

Luontomyönteisiin investointeihin voivat kannustaa myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464 asetuksen (EU) N:o 537/2014, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta, jäljempänä kestävyysraportointidirektiivi, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/2088 kestävyteen liittyvien tietojen antamisesta rahoituspalvelusektorilla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/852 kestävä sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta, jäljempänä taksonomia-asetus.

Kestävyysraportointidirektiivi tuo uusia liiketoimintamahdollisuuksia yrityksille, jotka ottavat kestävyysasiat osaksi yrityksen strategiaa. Yhtenäinen ja läpinäkyvä raportointi tekee yrityksestä houkuttelevamman asiakkaille, sijoittajille ja kumppaneille, jotka arvostavat vastuullisuutta. Tämä voi parantaa yrityksen markkina-asemaa erityisesti kestävydestä hyötyvillä aloilla. Raportoinnin ansiosta yritys voi osoittaa vastuullisuutensa sijoittajille ja rahoittajille, mikä voi avata mahdollisuuksia edullisemmille rahoitusehdoille (Chen, Song, Gao, 2023: J. Env. Mgmt, 345). Lisäksi läpinäkyvä raportointi rakentaa luottamusta ja vahvistaa yrityksen mainetta muiden sidosryhmien, kuten kuluttajien ja poliittisten päättäjien keskuudessa.

Taksonomia-asetus puolestaan luo perusteet ympäristöystävällisille sijoituksille ja auttaa ohjaamaan yrityksiä kohti kestäväää liiketoimintaa. Kestävyysraportointidirektiivin mukaan raportointivelvollisten yritysten tulee sisällyttää kestävyysraporttiinsa tiedot toimintansa taksonomia-asetuksen mukaisuudesta. Käytännössä se tarkoittaa kestävyysraportin ympäristöä koskevaan osioon liitettävää erittelyä, kuinka paljon yrityksen liikevaihdosta, pääomainvestoinneista ja toimintamenoista kohdentuu taksonomian ympäristötavoitteiden mukaisiin toimintoihin ja täyttää tekniset arviointikriteerit, sikäli kun niiden osuus on olennainen.

Kolmas kannustin yrityksille investoida luontopääomaan on 25.7.2024 voimaan astunut ja kolmen vuoden kuluessa kansallisesti täytäntöön pantava Euroopan parlamentin ja neuvoston yritysten kestäväää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 ja asetuksen (EU) 2023/2859 muuttamisesta annettu direktiivi (EU) 2024/1760 (jäljempänä yritys vastuudirektiivi). Sen myötä suuryrityksille ja tietyille EU:ssa toimiville kolmansien maiden yrityksille asetetaan velvoitteita arvioida, estää ja raportoida oman toimintansa sekä arvoketjunsä haitallisia ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksia. Yritysvastuudirektiivin päätavoitteena on integroida ympäristön ja ihmisoikeuksien suojeleu yritysten päätöksentekoon ja liiketoimintastrategiaan. Keskeisimpiin velvoitteisiin kuuluu negatiivisten vaikutusten tunnistaminen, estäminen ja lieventäminen eli niin sanottu huolellisuusvelvoite. Yrityksille tulee myös säätää velvollisuus seurata toimenpiteidensä tuloksellisuutta ja raportoitava avoimesti edistymisestään. Direktiivin yhtenä tavoitteena on lisätä kuluttajien luottamusta yritysten toimintaan ja luoda tasapuoliset kilpailuolosuhteet koko EU:n alueella. Direktiivistä ei aiheudu ilmasto- tai luontoväittämiin suoraan liittyviä velvoitteita tai reunaehtoja yrityksille. Se voi kuitenkin tukea yritysten kiinnostusta luonnonarvojen kannalta myönteisiin tekoihin. yrityksen ympäristövastuun toteutuskeinona luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyen.

Euroopan komissio on 26 päivänä helmikuuta 2025 antamassaan niin sanotussa omnibus-paketissa esittänyt muutoksia kestävyysraportointidirektiiviin, yritys vastuudirektiiviin (ehdotus direktiiviksi, jolla muutetaan tilintarkastusdirektiiviä, kirjanpitudirektiiviä, kestävyysraportointidirektiiviä sekä yritysten kestäväää toimintaa koskevaa huolellisuusvelvoitedirektiiviä – Omnibus I – COM(2025)81), niiden täytäntöönpanon määräajan ja soveltamisen ajankohtaan (ehdotus direktiiviksi, jolla lykätään joidenkin kestävyysraportointidirektiivin mukaisten raportointivelvoitteiden soveltamista sekä yritysten kestäväää toimintaa koskevan huolellisuusvelvoitedirektiivin täytäntöönpanon määräajan ja soveltamisen ajankohtaa – Omnibus I – COM(2025)80) sekä EU-taksonomia-asetuksen täytäntöönpanoa koskeviin säännöksiin (luonnos delegoiduksi asetukseksi, jolla muutetaan taksonomian tietojenantovelvoitteita koskevaa delegoitua asetusta sekä ilmastoa ja ympäristöä koskevia taksonomiadelegoituja asetuksia (2025)1546172) osana sääntelyn yksinkertaistamiseen ja hallinnollisen taakan keventämiseen tähtäävää lainsäädäntökokonaisuutta. Ehdotusten käsittely on käynnissä.

Suomen elinkeinoelämän näkemyksiä luonnon monimuotoisuuden merkityksestä selvitettiin maaliskuussa 2023 julkaistussa ympäristöministeriön selvityksessä ([Elinkeinoelämä ja luonnon monimuotoisuus – Missä mennään ja mitä tarvitaan?](#) Ympäristöministeriön julkaisu 2023:6). Sen mukaan suurin osa elinkeinoelämän toimijoista näkee luontokadon pysäyttämisen omassa toiminnassaan pääasiassa riskienhallintakäsymyksenä ja tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaamisena. Edelläkävijäyritykset tunnistavat luonnonarvokaupan ja ekologisten kompensatioiden yleistymisessä uusia liiketoiminta- ja ansaintamahdollisuuksia maanomistajille, konsulttitoimistoille ja välittäjäorganisaatioille. Elinkeinoelämä toivoo, että luontokatoa ratkaistaisiin pääasiassa markkinalähtöisesti ja vapaaehtoisin toimin. Haasteena tunnistetaan yritysten haluttomuus viestiä luontotoeistaan viherpesuleiman pelon vuoksi.

Kansallisesti yhteiskunnallisia näkemyksiä luonnonarvomarkkinoiden tarpeesta ja edellytyksistä selvitettiin ympäristöministeriön [asiantuntijapaneelikuulemisessa](#) 8.–17.4.2024, ympäristöministeri Kai Mykkäsen ja maa- ja metsätalousministeri Sari Essayahin yhteisesti 18.6.2024 järjestämässä pyöreässä pöydässä, ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön 22.8.2024 järjestämässä tutkijoiden pyöreässä pöydässä sekä pääministerin ilmasto- ja luontopolitiikan pyöreässä pöydässä 8.10.2025. Luonnonarvomarkkinoiden tarpeellisuus tunnistettiin niin elinkeinoelämän, yritysten ja maanomistajien kuin valtion ja yhteiskunnan kannalta. Keskeinen viesti kansallisesti elinkeinoelämältä ja tutkimuksesta on, että hiilimarkkinoiden kehittämisessä saadut opit lisäisyyden, pysyvyyden ja varmuuden varmistamisesta tulee huomioida luonnonarvomarkkinoiden kehittämisessä.

Komission luonnonarvovoyksiköitä koskevassa etenemissuunnitelmassa tunnistettiin samat uskottavuuteen liittyvät keskeiset haasteet, jotka kansallisesti ovat nousseet esiin. Komission mukaan avoimuuden varmistamiseksi, eturistiriitojen välttämiseksi sekä viherpesun ja kaksinkertaisen laskennan estämiseksi on luontohyvityksille asetettava tiukat kriteerit ja periaatteet. Keskeistä on myös erottaa hankkeen toteuttajien, varmentajien ja rekisterinpitäjien roolit, jotta järjestelmän luotettavuus ja markkinoiden luottamus säilyy. Varmennetut luontohyvitykset voisivat kuitenkin mahdollistaa todennettavat ja standardoidut luontomyönteiset investoinnit.

Komission luonnonarvovoyksiköitä koskevassa etenemissuunnitelmassa viitataan sekä mahdollisuuksien että haasteiden osalta vapaaehtoisista hiilimarkkinoista saatuihin kokemuksiin. Komissio katsoo, että vahvana pysynyt kysyntä ympäristöllisesti ja yhteisöllisesti laadukkaille hiiliyksikköhankkeille osoittaa sen tärkeyttä, että varhaisessa vaiheessa myös luonnonarvomarkkinoille luodaan vahva perusta asettamalla etusijalle kunnianhimoiset ja tieteellisesti tiukat standardit, riippumaton seuranta, selkeät periaatteet yksiköiden käytölle ja niistä esitettävillä väitteillä sekä luotettava hallinto maineriskien ehkäisemiseksi.

Hiilimarkkinoiden haasteiden johdosta Euroopan unioni antoi vuoden 2024 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/3012 pysyvää hiilenpoistoa, hiiliviljelyä ja hiilen varastointia tuotteisiin koskevasta unionin sertifiointikehyksen perustamisesta ja asetus tuli voimaan 26.12.2024. Asetuksen tavoitteena on kannustaa maanomistajia ja teollisuutta innovatiivisten ratkaisujen käyttöön hiilidioksidin talteenotossa, kierrätyksessä ja varastoinnissa sekä varmistaa hiilenpoistojen kestävyys ja laadukkuus. Sen säännöksiin luodaan puitteet hiiliyksiköiden lisäisyyden, pysyvyyden, kestävyys ja muiden hiiliyksiköihin liittyvien tunnistettujen haasteiden yhteismitalliselle käsittelylle Euroopan unionissa ja siten pohja EU:n sisäiselle vapaaehtoiselle hiilimarkkinalle. Asetuksella vapaaehtoisille hiilimarkkinoille luodut puitteet ovat omiaan soveltumaan myös vapaaehtoisiin luonnonarvomarkkinoihin.

Ennen asetuksen antamista oli ilmastoyksiköiden minimikriteereihin ja niiden täyttymisen arviointiin liittyen hyväksytty kansainvälisiä hyviä käytäntöjä (Laine ym: Opas vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden hyviin käytäntöihin – Vapaaehtoisten ilmastotekojen edistäminen ilmastoyksiköillä. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:3, s. 20–21; Ks. myös: Hildén, Niemistö, Ulvi, ym.: [Opas maankäyttösektorin ilmastotoimien hyödyntämiseen kuntien ilmasto- ja luontotyössä. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 33/2024](#)). Vastaavia kriteerejä ja periaatteita ovat kehittäneet luonnonarvomarkkinoita varten muun muassa Biodiversity Credit Alliance (BCA), International Advisory Panel on Biodiversity Credits (IAPB) ja World Economic Forum (WEF). Esimerkiksi Biodiversity Credit Alliance määrittelee hyväksyttäväksi mitattavan ja tietoon perustuvan luonnon monimuotoisuutta kuvaavan yksikön, joka on pysyvä ja lisäinen siihen nähden, mitä muuten olisi ollut olemassa (“A biodiversity credit is a certificate

that represents a measured and evidence-based unit of positive biodiversity outcome that is durable and additional to what would have otherwise occurred”).

Komission luonnonarvovyksiköitä koskevan etenemissuunnitelman mukaan luonnonarvovyksiköiden liikkeeseenlaskun on noudatettava tiukkaa tieteellistä ja hallinnollista dokumentaatiota luotettavuuden säilyttämiseksi ja ennen aikaisten väitteiden välttämiseksi. Luonnonarvovyksiköiden arvoketjuun kuuluvat välittäjät, varmentajat, rekisterit ja ostajat. Etenemissuunnitelmassa korostetaan luonnonarvomarkkinoiden uskottavuuden edellyttävän vankkoja hallintopuitteita eli selkeitä sääntöjä koskien omistusta, rekisteröintiä, hyvitysten siirtoa, riippumatonta todentamista sekä luontoa edistävän toiminnan epäonnistumiseen tai peruuttamiseen liittyviä vastuita. Ilman selkeitä sääntöjä toimintaan liittyisi epävarmuutta ja riskejä, jotka heikentäisivät markkinoiden luotettavuutta.

Voimassa olevan luonnonsuojelulain vapaaehtoista ekologista kompensatiota koskevien säännösten mukaisia hyvityksen ja heikennyksen yhtenäisiä ja tarkkoja laskentasääntöjä, hyvitysten pysyvyyttä, viranomaisvalvontaa ja kaikille avointa rekisteriä pidetään tieteellisessä kirjallisuudessa luonnontieteellisesti vakuuttavina ja hyväksyttävänä, eikä niihin kohdistu muutostarpeita, vaikkakin ekologisen kompensatian vapaaehtoisuuden katsotaan heikentävän säännösten ohjausvaikutusta (Kujala, H., Pappila, M., Leskinen, P., Tuomisaari, J., Jalkanen, J., Salokannel, V., Nieminen, E., Moilanen, A., Halme, P., Aulake, M., Pykäläinen, E., Mustajärvi, L., Oinonen, I., Kotilainen, J., & Kotiaho, J. (2024). Ekologinen kompensatio Suomessa: analyysi sääntelyn vahvuuksista, heikkouksista ja kehittymismahdollisuuksista. *Alue ja Ympäristö*, 53(1) s. 112–135. <https://doi.org/10.30663/ay.141917>). Ulkopuolisessa tieteellisessä arvioinnissa todetaan lisäksi, että Suomen vapaaehtoista ekologista kompensatiota koskeva sääntelykehikko on kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen vahva. Arvioinnin mukaan järjestelmän keskeisiä vahvuuksia ovat selkeä oikeudellinen sääntelykehys, hyvityskohteiden pysyvyys sekä ekologisesti perusteltu, laajaan asiantuntijakonsensukseen nojaava hyvityslaskentamenetelmä, jota pidetään yhtenä maailman uskottavimmista ekologisen kompensatian laskentatavoista. Arvioinnissa tunnistetaan samalla joitakin jatkokehittämistarpeita, jotka liittyvät erityisesti järjestelmän pitkän aikavälin seurantaan, markkinoiden toimivuuden edellytysten vahvistamiseen sekä eräiden luontotyyppien suojelun huomioimiseen laskentamenetelmissä. Kokonaisuutena arvio tukee näkemystä siitä, että voimassa oleva sääntely muodostaa luonnontieteellisesti ja institutionaalisesti kestävä perustan luonnonarvomarkkinoiden kehittämiselle (zu Ermgassen 2026). Komission luontohyvityksiä koskevassa etenemissuunnitelmassa esitetäänkin Suomen luonnonsuojelulain vapaaehtoista ekologista kompensatiota koskevat säännökset esimerkkinä jäsenvaltioiden uusista luonnon monimuotoisuuden rahoitusmalleista.

Voimassa olevien luonnonsuojelulain säännösten nojalla tuotettavia luonnonarvohehtaareita on mahdollista myydä käytettäväksi vapaaehtoiseen ekologiseen kompensatioon eli ainoastaan jostain hankkeesta välittömästi luonnonarvoille aiheutuvan heikennyksen hyvittämiseen. Edellä todetusti yhteiskunnallisessa keskustelussa on nostettu elinkeinoelämän toimijoiden puolesta esiin tarve voida käyttää viranomaisvarmennetusti ja mitattavasti tuotettavia luonnonarvoja myös muuhun kuin ekologiseen kompensatioon, ennen kaikkea osoittamaan yritysten ympäristövastuun toteuttamista.

Voimassa olevat luonnonsuojelulain vapaaehtoista ekologista kompensatiota koskevat säännökset eivät ole riittäviä edistämään laajempaa luonnonarvokauppaa, vaikka niiden nojalla voidaan täyttää niin riippumattoman varmentamisen, tieteellisesti luotettavan laskennan ja pysyvyyden sekä läpinäkyvyyden tekijät. Markkinoiden syntyminen edellyttää niiden lisäksi säännöksiä, joilla parannettaisiin lain 11 luvun mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen käyttämistä vaihdannassa ja mahdollistettaisiin luonnonarvohehtaareiden kirjaaminen

käytetyiksi myös luontotekona. Lainsäädännölliset aukot liittyvät tuotettaviin luonnonarvoihin kohdistuvien oikeuksien kirjaamiseen ja julkiseen luotettavuuteen sekä osapuolten oikeudellisen aseman turvaamiseen.

Hiiliyksiköiden tuottamisesta poiketen luonnonarvojen tuottaminen tapahtuu aina jollain kiinteistöllä tai vesialueella, kun taas hiiliyksiköitä voidaan tuottaa teollistyyppisenä hiilensidontana. Tuotettavien luonnonarvojen pysyvyys liittyy siten välittömästi kiinteän omaisuuden käytön rajoittamiseen tulevaisuudessa. Luonnonsuojelulain 11 luvun mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen vaihdannassa varallisuus oikeudellisen vaihdannan kohteena on kiinteistöomaisuuden sijasta oikeus tuotettavien luonnonarvojen säilymiseen. Kyse on maakaaren (540/1995) 14 luvun 1 pykälässä tarkoitettuun, toisen kiinteistöön kohdistuvaan erityiseen oikeuteen rinnastuvasta oikeudesta, joka perustuu sopimukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi irrottamisoikeudet kuten metsänhakkuuoikeus ja maa-aineksenotto-oikeus, jotka oikeuttavat luovutuksensaajaa hyödyntämään kiinteistön luonnonarvoja materiaalisesti. Ne perustuvat yksityisoikeudelliseen sopimukseen, mutta lainsäätäjällä on antanut niille kirjaamisoikeuden kautta suojaa kiinteistön omistuksenvaihtolanteita silmällä pitäen. Maakaaren 1 §:n 2 momentin mukaan erityistä oikeutta ei kuitenkaan saa kirjata, jos se on pysyvä taikka voimassa jonkin kiinteistön tai alueen hyväksi taikka jos se on perustettu kiinteistötoimituksessa tai muutoin viranomaisen päätöksellä. Koska luonnonsuojelulain 104 §:n mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen pysyvyys turvataan vapaaehtoisessa kompensaatiossa viranomaispäätöksellä, tätä oikeutta ei saa kirjata. Tätä voimassa olevan lain järjestelmää ei ole aiheellista muuttaa, vaan sovittaa ehdotettavat säännökset samaan oikeudelliseen kehikkoon.

3.4 Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskeva muutos

Luonnonsuojelulain 4 luvussa säädetään luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisesta, joka lain 19 §:n mukaan voidaan antaa joko rahallisesti (avustus) tai tavaroina ja palveluina (tuki). Lain 22 §:ssä säädetään Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltamisesta luvussa tarkoitettuun tukeen. Pykälän 1 momentin mukaan siltä osin kuin myönnettävä tuki kohdistuu yrityksen tai muun yhteisön taloudelliseen toimintaan, myönnettävästä tuesta säädetään lisäksi valtioneutua koskeissa Euroopan unionin säädöksissä. Pykälän 2 momentti sisältää valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Sen mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siinä yksilöidystä seikoista sen mukaan kuin tiettyjen maa- ja metsätalouseläiden ja maaseutualueiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 702/2014 (jäljempänä maa- ja metsätalouseläiden ryhmäpoikkeusasetus), tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 651/2014 (jäljempänä yleinen ryhmäpoikkeusasetus 2014) ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 1407/2013 (jäljempänä *de minimis* -asetus) säädetään.

EU:n valtioneutua koskeva sääntely perustuu Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 107 ja 108 artikloihin. Kiellettyinä valtioneutena pidetään SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämää taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnettävää tukea, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Vaikka valtioneutet yritystoiminnalle ovat EU-oikeuden mukaan lähtökohtaisesti kiellettyjä, voidaan yritystoimintaa tukea EU:n valtioneutukisääntöjen puitteissa. Julkiset tuet yritystoiminnalle voivat olla sisämarkkinoille soveltuvia, jos niillä edistetään SEUT 107 artiklan 2 ja 3 kohdissa

määriteltyjä tavoitteita. Käytännössä Euroopan komissio on antanut runsaasti yksityiskohtaista sääntelyä siitä, millaiset valtiontuet ovat sallittuja ja siitä, millaisia menettelytapoja tukia myönnettäessä tulee noudattaa. Tällaista sääntelyä sisältäviä asetuksia ovat muun muassa edellä mainitut maa- ja metsätalouden ryhmäpoikkeusasetus, yleinen ryhmäpoikkeusasetus sekä de minimis -asetus.

EU:n valtiontukea koskevat säädökset ovat määräaikaista, joten luonnonsuojelulain 22 §:n 2 momentin viittaukset unionin lainsäädäntöön ovat osin vanhentuneet. Maa- ja metsätalouden ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaolo on päättynyt kaikilta osin 31.12.2022 ja sen korvannut komission asetus (EU) 2022/2472 tiettyjen maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti (jäljempänä *maa- ja metsätalouden ryhmäpoikkeusasetus 2022*) on tullut voimaan 1.1.2023. Samoin de minimis -asetuksen voimassaolo on päättynyt 31.12.2023 ja sen korvannut komission asetus (EU) 2023/2831 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen (jäljempänä *yleinen de minimis -asetus*) on tullut voimaan 1.1.2024. Nämä EU:n valtiontukea koskevat asetukset ovat suoraa jatkumoa aiemmin voimassa olleisiin asetuksiin. Nykytila ei ole toivottava, sillä tällä hetkellä 22 §:n 2 momentissa olevat viittaukset EU:n valtiontukia koskeviin säädöksiin ovat vanhentuneet.

Mainitun asetuksenantovaltuuden mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista sekä tukiehdoista. EU:n valtiontukea koskevien säädösten tukikohtaiset vaatimukset voivat kuitenkin liittyä edellä mainittujen lisäksi myös tuen rajoituksiin ja tuen maksamiseen, joten asetuksenantovaltuus ei ole riittävän kattava.

3.5 Valtion muun luonnonsuojelualueen rauhoitussäännöksen muutos

Luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaan valtion muuhun luonnonsuojelualueeseen sovelletaan, mitä 49–51 §:ssä säädetään kansallis- ja luonnonpuistosta, jollei jäljempänä kyseisessä pykälässä toisin säädetä. Pykälän 3 momentin mukaan muualla kuin metsästyslain 8 §:ssä tarkoitetulla alueella sijaitsevalla valtion muulla luonnonsuojelualueella eläinten tappamiseen, pyydystämiseen ja häytyttämiseen sovelletaan, mitä lain 49 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään. Perustamisasetuksella voidaan kuitenkin säätää metsästyksen sallimisesta valtion muulla luonnonsuojelualueella, jos metsästyksellä ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta eikä aiheuta haittaa alueen muulle käytölle. Säännökset voivat olla ajallisesti tai alueellisesti rajoitettuja taikka kohdistua tiettyyn riistaelinlajiin.

Luonnonsuojelulain 50 §:n 1 momentin 10 kohdan nojalla kansallis- ja luonnonpuistossa saa ajaa hirveä ja valkohäntäkaurista noudattaen, mitä metsästyslaissa säädetään ja sen 3 momentin nojalla sallittua on minkin ja supikoiran pyydystäminen ja tappaminen metsästyslain 7 luvussa säädetyn mukaisesti. Kumpikaan poikkeus ei koske valtion muita suojelualueita ilman erillistä perustamisasetuksessa annettavaa säännöstä, koska edellä todetusti lain 52 §:n 3 momentissa todetaan muulla valtion suojelualueella sovellettavan lain 49 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädettyä eli kieltoa pyydystä, tappaa tai häytyttää luonnonvaraisia selkärangaisia eläimiä.

Lain 52 §:n 3 momentin viittaus eläinten pyydystämisen-, tappamisen- ja häytyttämiskieltoon on tarpeeton, sillä siihen viitataan jo 52 §:n 1 momentissa. Tästä säännöksestä säädetään 2 momentissa metsästyksen salliva poikkeus metsästyslain 8 §:ssä tarkoitettujen kuntien alueella. Lain valmistelutöissä ei esitetä tarvetta kyseiselle, uudelle viittaukselle lain 52 §:n 3 momentissa. Hallituksen esityksen HE 76/2022 vp s. 184 todetaan, että ”Eteläisessä Suomessa luonnonsuojelualueet ovat pinta-alaltaan usein pienialaisia verrattuna Pohjois-Suomen

vastaaviin alueisiin. Näillä luonnonsuojelualueilla on usein myös huomattavaa merkitystä paitsi ekologisesti myös ulkoilun ja virkistyksen kannalta. Näillä alueilla on siksi jatkossakin yleensä tarpeen säädellä metsästystä tarkemmin kuin metsästyslain 8 §:n tarkoittamilla alueilla.” Perusteluissa todetaan, että ” Selvyyden vuoksi todettaisiin, että pykälän 2 ja 3 momentti käsittelevät metsästystä, eikä 3 momentin viittaus lain 49 §:n 1 momentin 5 kohdan kieltoon kohdistuisi kalastukseen, josta säädettäisiin 50 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 51 §:n 1 momentin 4 kohdassa.”

Epäjohdonmukainen viittaussäännös lain 52 §:n 3 momentissa aiheuttaa sisäisen ristiriidan, jonka vuoksi kaikille suojelualueille tarkoitettu haitallisten vieraslajien minkin ja supikoiran pyydystäminen ja tappaminen metsästyslain 7 luvun mukaisesti ei olisi mahdollista, eikä hirveä ja valkohäntäpeuraa saisi ajaa. Loogisesti myös lain 50 ja 51 §:ssä säädettyjen, kaikkiin suojelualueisiin soveltuvaksi tarkoitettujen poikkeussäännösten soveltuvuus näyttää tulkinnanvaraiselta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetulla lailla täydennettäisiin luonnonsuojelulakiin säännös kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä. Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen tapahtuisi luonnon monimuotoisuusstrategian tavoin ympäristöministeriön johdolla yhteistyössä keskeisten ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa ja päätöksen tekisi valtioneuvosto yleisistunnossaan. Säännöksen sisällyttämisellä luonnonsuojelulakiin toteutettaisiin Århusin yleissopimuksen mukainen yleisön muutoksenhakuoikeus, koska myös tätä päätöstä koskisivat luonnonsuojelulain 134 §:n säännökset. Valtakunnallisten järjestöjen muutoksenhakuoikeus valtioneuvoston luonnonsuojeluohjelman hyväksymisestä esitettäisiin koskevan myös valtioneuvoston lopullista päätöstä kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta. Valtioneuvoston päätös kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen toimittamisesta komissiolle olisi luonteeltaan valmisteleva, joten muutoksenhakuoikeus ei oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:n 2 momentin mukaan koskisi sitä.

Laila poistettaisiin luonnonsuojelulain lajisuojelua koskevan 8 luvun soveltamisalasta susi. Lajin suojelua koskevat säännökset sisältyisivät jatkossa ainoastaan metsästyslainsäädäntöön.

Lakiin lisättäisiin säännökset tuotettavien luonnonarvojen vaihdannan perusteella tehtävistä kirjauksista luonnonsuojelun tietojärjestelmään sisältyvään viranomaisen ylläpitämään rekisteriin. Luonnonsuojelulain 11 luvun säännösten mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen vaihdannan osapuolten välisen yksityisoikeudellisen sopimuksen perusteella voitaisiin hakemuksesta tehdä merkintä luonnonarvohehtaareihin kohdistuvan oikeuden siirrosta ja tällä olisi julkinen luotettavuus. Oikeuden siirron kirjaamisella parannettaisiin tuotettavien luonnonarvojen käytettävyyttä vaihdannan kohteena myös sekundäärisesti eli tuotettavien luonnonarvojen ostajan luovuttaessa niihin kohdistuvan oikeuden kolmannelle osapuolelle.

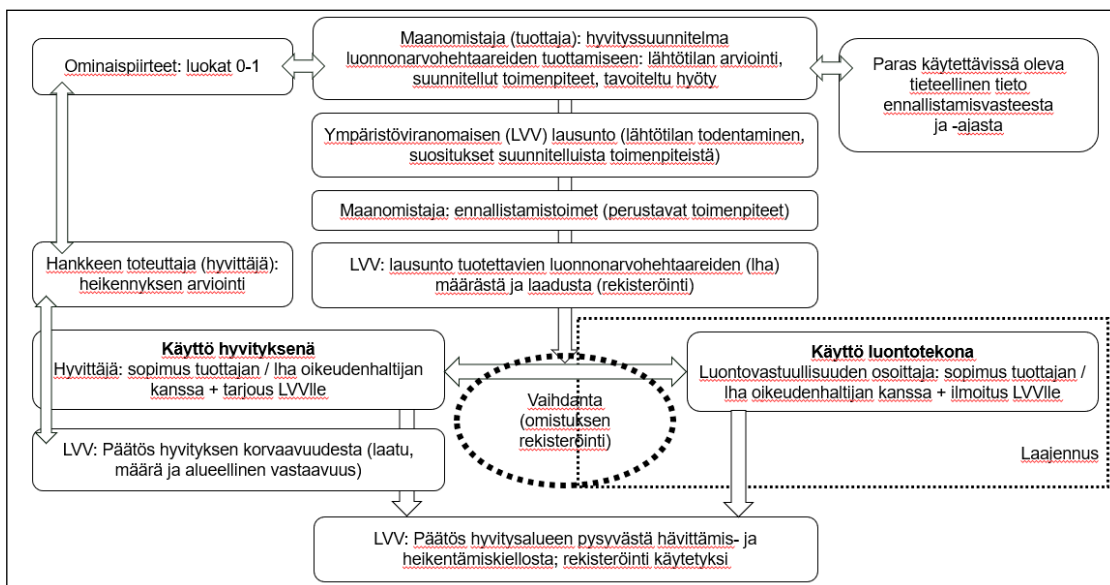
Vaihdantaan ei esitetä kehitettävän tässä vaiheessa erillistä sertifikaattijärjestelmää, koska luonnonsuojelulain 11 luvun säännösten mukaisella viranomaisvarmennuksella ja kirjauksella rekisteriin voidaan saavuttaa tiedon julkinen luotettavuus.

Lakiin lisättäisiin myös uusi säännös, joka selkiyttäisi tuotettavien luonnonarvojen käyttämistä yritysten, muiden yhteisöjen tai kansalaisten vapaaehtoisen luonnon monimuotoisuuden turvaamista edistäviin toimiin. Uuden säännöksen mukaan tuotettavien luonnonarvojen eli

luonnonarvohehtaareiden oikeuden haltija voisi hakea viranomaispäätöstä luontoteon hyväksymisestä ja saada luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan julkiseen rekisteriinmerkinnän, että luonnonarvohehtaarit on käytetty luontotekona. Tämän päätöksen yhteydessä tehtäisiin viranomaisen päätös tuotettavien luonnonarvojen hävittämisen ja heikentämiskiellosta.

Luonnonarvojen tuottamiseen käytettävä alue voi siirtyä kiinteistönluovutuksessa kolmannelle osapuolelle, joka ei ole yksityisoikeudellisen sopimuksen osapuolena. Jos maanomistaja tai myöhempi kiinteistönomistaja hävittäisi tai heikentäisi tuotettavien luonnonarvojen aluetta vastoin sopimusehtoja tilanteessa, jossa hävittäminen ja heikentämiskieltoa ei olisi määrätty, luonnonarvoyksiköiden ostaja voisi valvoa oikeuksiaan ainoastaan yksityisoikeudellisin keinoin, kuten sopimusrikkomuskanteella yleisessä tuomioistuimessa. Tähän liittyisi merkittäviä sekä ajankäyttöllisiä että taloudellisia riskejä ja kustannuksia, mutta myös luontoteon tekevän yrityksen maineeseen liittyviä riskejä, mikä olisi omiaan vähentämään kiinnostusta vaihdantaan. Säännöksellä siten osaltaan parannettaisiin yksityisoikeudellisen vaihdannan osapuolten välisten oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumista.

Ehdotuksella tehtäisiin myös kaksi muutosta luonnonsuojelulain 22 §:n 2 momenttiin. Luonnonsuojelulain 22 §:n 2 momentin muotoilua yksinkertaistamalla laista poistettaisiin viittaukset osin jo vanhentuneisiin EU:n valtiontukea koskeviin säädöksiin. Täydentämällä 2 momentin asetuksenantovaltuutta varmistettaisiin, että asetuksenantovaltuus kattaisi kaikki ne seikat, joista EU:n valtiontukea koskevien säädösten sisältämien tukikohtaisten vaatimusten vuoksi on tarpeen säätää tukikohtaisissa asetuksissa.

Edelleen ehdotuksella poistettaisiin lain 52 §:n 3 momentista sinänsä tarpeeton viittaus lain 49 §:n 1 momentin 5 kohtaan. Viittauksen poistamisen vuoksi olisi yksiselitteistä, että lain 49 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetty eläinten tappamis- ja hätyyttämiskielto sekä lain 50–51 §:ssä säädetty, luonnonarvojen kannalta tarpeelliset poikkeukset eläinten tappamis- ja

hätyyttämiskiellosta soveltuisivat myös valtion muilla suojelualueilla, kuten myös oikeus ajaa hirveä ja valkohäntäpeuraa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Yleistä

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmisteluvelvollisuus ja sen sisältö perustuvat voimassa olevaan unionin lainsäädäntöön eli ennallistamisasetukseen, joten suunnitelman valmistelua ja hyväksyntää koskevat säännökset antaisivat vain lainsäädännön perustan valmistelulle ja päätöksenteolle. Säännöksellä kuitenkin toteutettaisiin ennallistamisasetuksen resitaalissa 82 todetusti Århusin yleissopimuksen mukaisen velvollisuuden varmistaa, että asianomaisen kansallisen oikeusjärjestelmän mukaisesti yleisöllä on muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus, koska myös tätä päätöstä koskisi lain 134 §:ssä säädetty muutoksenhakuoikeus. Lisäksi valitusoikeus olisi myös valtakunnallisella yhteisöllä, joka valvoo maanomistajien etua tai edistää luonnon- taikka ympäristönsuojelua. Säännöksen muotoilulla myös selkeytettäisiin, missä vaiheessa kansallista ennallistamissuunnitelmaa koskeva päätös on muutoksenhakukelpoinen.

Suden poistamista koskeva muutos panisi täytäntöön luontodirektiiviin direktiivillä (EU) 2025/1237 tehdyn muutoksen ja selkeyttäisi lajin oikeudellista asemaa kansallisesti.

Luonnonsuojelulain uudistamista koskeneessa hallituksen esityksessä eduskunnalle luonnonsuojelulainsäädäntöä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta HE 76/2022 todettiin, että maanomistajien kiinnostuksesta tuottaa luonnonarvoja ei ole varmuutta, mutta odotusarvoisesti todettiin, että ekologinen kompensatio loisi taloudellista toimeliaisuutta ja uutta liiketoimintaa, kuten kompensatoyritystoimintaa ja innovaatiomahdollisuuksia eri toimijaryhmille, kuten maanomistajille, luonnonhoitajille ja konsulttiyrityksille, ja aiheuttaisi näille toimijoille positiivisia talousvaikutuksia. Suunnittelussa ja arvioinnissa syntyvä liiketoiminta (haittojen ja hyötyjen arvioiminen laskennallisesti) olisivat suunnilleen yhtä suuria konsulttitöitä, ja tämän lisäksi taloudellista toimeliaisuutta syntyisi hyvitysten toteutuksesta. Esityksessä todettiin, että riittävän suuri markkinatoiminta mahdollistaisi hyvitysten ja heikennysten sekä määrällisen että laadullisen yhteensovittamisen. Lain voimaantulon jälkeen luonnonarvojen tuottamistoiminta on lähtenyt hitaasti liikkeelle ja lakiin ehdotettavilla säännöksillä pyritään edistämään luonnonarvomarkkinoita siltä osin, kun sen katsotaan kuuluvan valtiolle eli tuottamalla vaihdannan kohteena olevien luonnonarvojen varmentamista, niiden pysyvyyden varmentamista sekä julkista luotettavuutta ja vaihdannan osapuolten välisten oikeuksien ja velvollisuuksien turvaamista. Ympäristöministeriön huhtikuussa 2024 tekemässä asiantuntijapaneelin kuulemisessa enemmistö vastanneista odotti luonnonarvomarkkinoiden viriävän viiden vuoden kuluessa ja lähes kaikki odottivat niiden olevan kymmenen vuoden kuluessa toiminnassa. Annettavilla säännöksillä tavoitellaan elinkeinoelämässä olemassa olevan kiinnostuksen realisoitumista kysynnäksi, minkä myötä myös luonnonarvojen tuottaminen heikentyneitä luontotyyppisiä ja lajien elinympäristöjä ennallistamalla viriäisi ja voisi muodostua maanomistajille vaihtoehtoiseksi tai lisätulonlähteeksi.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskevan valtioneuvoston päätöksen muutos mahdollistaisi sen, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin kansallisia täsmäntäviä säännöksiä kaikilta tarpeellisilta osin. Viittaus unionin valtioneuvoston päätöksiin on tälläkin hetkellä tarpeeton, koska kyse on suoraan sovellettavasta lainsäädännöstä.

Vaikutukset yrityksiin

Luonnonsuojelulain säännöksiä nojalla voidaan jo tällä hetkellä tuottaa lisäisiä, varmennettuja ja pysyviä luonnonarvoja. Täydentävillä säännöksillä selvennettäisiin näiden luonnonarvojen käytettävyyttä yritysten ympäristövastuun osoittamiseen laajemmin kuin yrityksen toiminnasta luonnolle välittömästi aiheutuvien haittojen hyvittämiseen. Yrityksen ympäristövastuun toteuttamisen kannalta luonnonsuojelulain säännösten mukaisesti tuotettavat luonnonarvot eivät olisi alttiita viherpesuväitteille, koska niiden osalta noudatettaisiin jo olemassa olevia arviointi- ja laskentakriteereitä ja niille olisi saatavissa viranomaisen varmennus ja oikeudellinen pysyvyys.

Yrityksille ei aiheutuisi säännöksistä sääntelytaakkaa, koska kyse olisi vapaaehtoisesta toiminnasta. Kustannuksia yrityksille kuitenkin arvioitiin hallituksen esityksessä HE 76/2022 vapaaehtoisen ekologisen kompensaation osalta. Arvioihin sisältyivät sekä heikennyksen arvioinnin että hyvittävien toimenpiteiden toteuttamisen kustannukset ja viranomaistyön kustannukset. Yhden ekologisen kompensaation kustannukseksi arvioitiin yrityksen suunnitteluun käyttämä asiantuntijatyöaika 10 000 euroa omana työnä (6 viikkoa)–30 000 euroa konsulttityönä tehtävästä suunnitelmasta ja viranomaistyönä tehtävä työaika 2 650–7 950 euroa (2–6 viikkoa). Yksittäisen tapauksen kustannukset ilman toimenpidekustannuksia olisivat siten 11 650–37 950 euroa. Toimenpidekustannuksiksi arvioitiin 1 000–6 000 euroa hehtaarilta. Toiminnan markkinaehtoisuuteen liittyy se, että tuottajien hintaodotukset oletettavasti kattavat investointikustannusten lisäksi realistiset tuotto-odotukset.

Edellä todetusti osoittamalla ympäristövastuullisuuttaan yritys voi saada hyötyä parempina rahoitusehtoina tai sijoituksina sekä saada mainehyötyä, joka on vaikea rahallisesti mitata. Hyöty voi realisoitua myös yrityksen hankkeiden parempana paikallisena hyväksyttävyytenä (niin sanottu sosiaalinen toimilupa), mikä voi nopeuttaa hankkeiden etenemistä, kuten hallituksen esityksessä HE 76/2022 ennakoitiin vapaaehtoisen ekologisen kompensaation osalta. Näitä vaikutuksia on hyvin vaikea monetarisoida.

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos (PTT) on maa- ja metsätalousministeriön tilaamassa selvityksessä arvioinut maanomistajien halukkuutta tuottaa luonnonarvoja sekä viriävän luonnonarvokaupan vaikutuksia luonnonvarojen käyttöön ja arvoketjuihin.

Selvityksen perusteella kiinnostus on suurinta palkansaajien, yrittäjien, korkeasti koulutettujen, tilojensa ulkopuolella asuvien sekä virkistyskäyttöä painottavien metsänomistajien keskuudessa. Myös suurempien, yli 100 hehtaarin tilojen omistajat ja nuoremmat ikäluokat ovat keskimääräistä kiinnostuneempia. Selvityksessä kuitenkin todetaan, että käytännön toteuttajina todennäköisimpiä ovat maa- ja metsätalousyrittäjät sekä muut omistajat, joilla on sekä taloudelliset että toiminnalliset edellytykset tehdä tai tilata suojele-, ennallistamis- ja luonnonhoitotoimia omilla maillaan. Luonnonarvojen tuottamisen kustannukset muodostuvat etupainotteisesti luontokartoituksen, hyvittämissuunnitelman laatimisesta, hyvittävien toimenpiteiden toteuttamisesta ja viranomaisen lausuntojen antamisesta.

Selvityksen mukaan luonnonarvokaupalla kaupalla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia nykyiseen maa- ja metsätalouden raaka-aineiden tuotantoon lähitulevaisuudessa vaan se nähdään ennemmin näiden sektoreiden ansaintaa täydentävänä mahdollisuutena. Arvio perustuu oletukseen, että markkinat ja mittaristot ovat vielä kehitysvaiheessa, eikä luonnonarvokauppa laajene merkittävästi Suomen rajojen ulkopuolelle lähivuosina. Selvityksessä todetaan kuitenkin, että pidemmällä aikavälillä vaikutukset voivat kuitenkin kasvaa, mikäli yritysvetoinen kysyntä ja ekosysteemipalvelujen kaupallistaminen vahvistuvat (Horne ym.: [Luonnonarvokaupan kehittämismahdollisuudet PTT 2025](#)).

PTT:n selvityksen mukaan ennallistamiseen soveltuviksi kohteiksi todennäköisesti tarjoutuvat ensisijaisesti talouskäytön ulkopuoliset tai tuotannollisesti heikkotuottoiset alueet. Vaikutukset arvoketjuun riippuvat kuitenkin ennallistamistoimien kohdentamisen laajuudesta ja alueellisesta jakautumisesta. Maataloudessa ennallistaminen voi selvityksen mukaan vähentää tuotantoa, mikäli luonnonarvokokaupasta saatava korvaus ylittää maataloustuotannon tuoton kannattavilla alueilla. Vaikka tuotanto voi lyhyellä aikavälillä hieman vähentyä, luonnon monimuotoisuudesta ja ekosysteemien rakennepiirteistä seuraava resilienssi voi kuitenkin pitkällä aikavälillä vahvistaa tuotantoa ja vähentää riskejä. Selvityksessä todetaan myös, että luonnonhoito ja ennallistaminen maataloudessa voivat luoda myös vientimahdollisuuksia, sillä useat kansainväliset brändit ovat sitoutuneet luontopositiivisiin tuotantoketjuihin. Laajamittainen suojele metsätalouskäytössä olevilla alueilla vähentäisi puun tarjontaa, aiheuttaisi hakkuuvuotoa ja heijastuisi siten metsäteollisuuteen sekä koneurakointiin. (Horne ym. 2025)

Arvion mukaan luonnonarvokauppa ei välttämättä lisäisi merkittävästi suojeleluun kohdistuvaa pinta-alaa, vaan toimisi ensisijaisesti olemassa olevien suojeleutavoitteiden, kuten EU:n edellyttämä vuoteen 2029 mennessä toteutettava vanhojen metsien suojeleluun ja METSO-ohjelman rahoituksen tukena. Luonnonarvokaupalla voi olla positiivisia vaikutuksia arvoketjujen monipuolistumiseen. Ensinnäkin se voi synnyttää uusia sivuelinkeinoja, kuten luontomatkailua ja virkistyskäyttöön liittyviä palveluja, sekä vahvistaa olemassa olevien elinkeinojen, kuten luomutuotannon, edellytyksiä. Tämä voi lisätä alueellista hyväksyttävyyttä ja tuoda taloudellisia mahdollisuuksia maaseudulle. Ennallistaminen avaa mahdollisuuksia uusille liiketoimintamalleille, esimerkiksi urakoinnin ja konsultoinnin lisääntymisen myötä. Luontotekokauppa luo liiketoimintamahdollisuuksia myös välittäjäorganisaatioille. Näiden tehtäviin voi kuulua kohteiden tunnistaminen, toimenpiteiden toteuttaminen, seurannan ja raportoinnin järjestäminen sekä kaupan hallinnointi. Välittäjät voivat toimia tärkeänä sillanrakentajana kysynnän ja tarjonnan välillä ja siten vahvistaa markkinoiden toimivuutta. (Horne ym. 2025)

Luonnonsuojelelain mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen käyttäminen heikennyksen hyvittämiseen on mahdollista ainoastaan Suomessa. Luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvia haittoja ei ekologisesti arvioiden ole mahdollista korvata luontotyyppien ja lajien esiintymisalueiden ulkopuolella. Tuotettavien luonnonarvojen käyttäminen yrityksen ympäristövastuun osoittamiseen voisi olla mahdollista myös kansainvälisille toimijoille.

Todennäköisesti kansainväliset toimijat hyödyntäisivät tuotettavia luonnonarvoja tilanteessa, jossa ne toimivat Suomessa ja haluavat osoittaa toimintansa vastuullisuutta suomalaiselle yhteisölle, mutta myös rahoittajilleen, tuotantoketjulle ja osakkeenomistajilleen.

Vaikutukset valtionalouteen

Valtionalouden kannalta kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelun kustannuksiin ehdotetuilla säännöksillä ei olisi vaikutusta.

Hallituksen esityksessä HE 76/2022 arvioitiin, että vapaaehtoisen ekologisen kompensaation vaikutukset julkistalouteen ovat neutraalit tai positiiviset, koska kustannusvastuu kompensoivista toimista kuuluu heikentävän hankkeen toteuttajalle. Tämä arvio soveltuu myös tuotettavien luonnonarvojen käytön laajentamiseen ekologisen kompensaation ulkopuolelle. Luonnonarvojen tuottaminen luonnonsuojelelain säännösten mukaisesti ja niiden käyttäminen yritysten vastuullisuustyössä vähentäisi osaltaan julkistalouden kustannuksia luonnon ennallistamisesta sekä osaltaan edistäisi ennallistamisasetuksen täytäntöönpanoa vapaaehtoisena toimintana.

Hallituksen esityksessä HE 76/2022 arvioitiin myös, että järjestelmän perustamisvaiheessa julkistaloudelle aiheutuisi resurssitarvetta erityisesti luonnonsuojeluviranomaisessa ja transaktiokustannuksia, jotka pienenisivät pidemmällä aikavälillä. Ympäristöministeriö on toteuttanut ja ottanut käyttöön luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvan niin sanotun kompensatiorekisterin. Sen toiminnallisuutena on sähköinen hakemus, joka on linkitetty lupaviranomaisen päätöksentekojärjestelmään. Tätä rekisteriä olisi ehdotettavien säännösten vuoksi tarpeen täydentää siten, että tuotettavien luonnonarvohehtaareiden oikeudenhaltijan pyynnöstä ne voidaan rekisteröidä ja merkitä käytetyiksi myös muussa tilanteessa kuin Lupa- ja valvontaviraston päättäessä hyvityksen korvaavuudesta lain 104 §:n mukaisesti. Tämä kehitystyö toteutettaisiin ympäristöministeriön tietohallintoon valtion tulo- ja menoarviossa jo osoitetuista määrärahoista.

Luonnonarvomarkkinatoiminnan lisääntyessä viranomaismenettelyjen määrä ja siten viranomaistyö tulee yhtäältä lisääntymään, mutta toisaalta kertyvän kokemuksen odotetaan sujuvoittavan ja nopeuttavan menettelyjä. Pidemmän aikavälin tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan siirtyä malliin, jossa akreditoituidet toimijat voisivat toimia tuotettujen luonnonarvojen laadun ja määrän varmentajina viranomaisten ohella tai sijaan.

Tuotettavien luonnonarvojen vaihdannan mahdollistamisella tavoitellaan myös yksityisen rahoituksen mobilisointia ennallistamisasetuksen täytäntöönpanoon. Komissio on alkuperäisessä ennallistamisasetusehdotuksessa arvioinut, että kustannukset voisivat Suomelle olla noin 930 miljoonaa euroa vuodessa, mikä olisi 0,39 prosenttia bruttokansantuotteestamme. Noin puolet kustannuksista on arvioitu syntyvän sisävesien tilan parantamisesta, noin viidennes metsien tilan parantamisesta ja hieman alle viidennes turvemaiden ennallistamisesta. Luonto- ja lintudirektiivin täysimääräinen toimeenpano maaluontotyypeissä edellyttäisi noin 144 miljoonan euron rahoitusta vuosittain. Luonnonsuojelulain mukaisen luonnonarvojen tuottamisen kautta olisi mahdollista saavuttaa win-win -tulos, jossa yritykset voivat ostamalla luonnonarvoja ympäristövastuun osoittamiseen ja näillä toimilla osaltaan toteuttaa Suomen ennallistamisasetuksen mukaisia ennallistamisvelvoitteita.

Ehdotetuilla monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskevan valtioneuvoston päätöksen muutoksilla ei ole valtionaloudellisia vaikutuksia. EU:n valtioneuvoston päätöksiä koskevien viittausten poistaminen pykälästä vähentäisi jonkin verran lainvalmisteluvirkamiesten työmäärää, kun lakia ei tarvitse päivittää aina, kun jonkun määräaikaisen EU:n valtioneuvoston päätöksen voimassaolo päättyy. Valtion muun luonnonsuojelun alueen rauhoitussäännösten selkeyttäminen varmistaa, että luonnonsuojelualueelle ei ole tarvetta myöntää hallinnollisia poikkeuslupia ja siten vähentää viranomaiskustannuksia.

Vaikutukset ympäristöön

Luonnonarvomarkkinoiden viriäminen edistäisi heikentyneiden luonnonympäristöjen kuten luontotyyppien tai lajien elinympäristöjen tilan parantamista ennallistamistoimenpitein. Se edistäisi luonnonsuojelutyötä yksityisten maanomistajien elinkeinotoiminnan muotona. Laajentuessaan se osaltaan torjuisi lajien ja luontotyyppien uhanalaisuutta ja edistäisi luonnon tuottamien ekosysteemipalveluiden paranemista, luonnon tuottamia virkistyspalveluita, pölytyspalveluita ja parantaisi luonnonympäristöjen kykyä sietää ilmastonmuutoksen aiheuttamia ääri-ilmiöitä. Tuotettavien luonnonarvojen käyttötarkoituksen laajentamisen odotetaan vauhdittavan markkinoiden syntymistä ja edistävän samalla myös vapaaehtoisen ekologisen kompensaaion käyttöä. Vapaaehtoinen ekologinen kompensatio puolestaan edistää luontokadon torjuntaa, koska ilman kompensatiotoimenpiteitä jokainen luonnonarvoja heikentävä ympäristönkäyttötoimenpide vähentää osaltaan luonnon monimuotoisuutta ja sen

kykyä toipua siihen kohdistuvista uhkatekijöistä, kuten ilmastonmuutoksen aiheuttamista ääri-ilmiöistä, vieraslajien aiheuttamista rasitteista tai ympäristövahingoista.

Ympäristövaikutusten osalta on myös huomattava, että ekologista kompensatiota ja luontotekojä koskevat säännökset eivät lievennä muuhun lainsäädäntöön perustuvia velvoitteita tai kieltoja.

Vaikutukset maanpuolustukseen

Puolustusvoimilla on puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 14 §:n 1 momentin nojalla oikeus ottaa käyttöönsä muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan, puolustusyhteistyön, Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Puolustusvoimat ei kuitenkaan saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan tällaisesta kiinteistön käyttämisestä sovitaan suullisesti tai kirjallisesti kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Jos sopimukseen ei päästä, puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan päällikkö tai harjoituksen johtaja voi päättää kiinteistön käyttämisestä myös ilman sopimusta. Pykälän 5 momentin mukaan kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritetaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus.

Käytännössä puolustusvoimat mahdollisuuksien mukaan korjaa aiheutuneet vahingot paikan päällä ja taloudellinen korvaus maksetaan, mikäli vahinkoa ei voida korjata. Ehdotuksen mukaan luonnonarvojen tuottamista koskevasta suunnitelmasta annettava Lupa- ja valvontaviraston lausunto toimitettaisiin tiedoksi Puolustusvoimille. Tämä varmistaisi, että Puolustusvoimat olisivat tietoisia näistä hankkeista ja voisivat huomioida ne toiminnassaan, mutta myös tarvittaessa käydä neuvotteluita maanomistajan kanssa, jos suunnitelmalla voisi olla vaikutuksia maanpuolustukseen.

Mikäli viranomainen on määrännyt 104 §:n mukaisen hävittämis- ja heikentämiskiellon kiinteistölle, Puolustusvoimat saavat tätä koskevan tiedon kiinteistörekisteristä. Vastaava kielto koskee myös Lupa- ja valvontaviraston luonnonsuojelulain 64 §:n nojalla rajaamia luontotyyppien esiintymiä ja luonnonsuojelulain 77 §:n nojalla rajaamia erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikkoja. Puolustusvoimat huomioi mahdollisuuksien mukaan tällaiset viranomaisen asettamat rajoitukset suunnitellessaan harjoitustoimintaansa.

Sellaisessa tilanteessa, jossa puolustusvoimien toiminta edellyttäisi muuta, kuin edellä mainittua tilapäistä käyttöä, siihen on voimassa olevan lainsäädännön nojalla mahdollisuus saada poikkeus luonnonsuojelulain 104 §:n nojalla määrätystä hävittämis- ja heikentämiskiellosta. Lain 105 §:n mukaan Lupa- ja valvontavirasto voi myöntää poikkeuksen, jos kielto estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa. Maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaaminen on lähtökohtaisesti erittäin tärkeä yleinen etu, joten luonnonarvojen tuottamisalueiden hävittämis- ja heikentämiskiello ei estä maanpuolustuksen kannalta välttämättömien hankkeiden toteuttamista. Myös tällaisten hankkeiden aiheuttamat heikennykset tuotettaville luonnonarvoille on säännöksen toisen momentin mukaisesti hyvitetävä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelua koskevia säännöksiä ei ole valtiosääntöoikeudellisesti asianmukaista jättää antamatta. Ehdotettavat säännökset kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelusta myös vastaavat käytännössä parhaillaan meneillään olevaa valmisteluprosessia. Ennallistamissuunnitelman valmistelu toistuu vähintään kaksi kertaa, koska vuosina 2032 ja 2042 Suomen on toimitettava päivitetty suunnitelma komissiolle.

Ennallistamissuunnitelman valmistelusta ja hyväksymisestä on säädettävä myöskin Suomea velvoittavan Århusin sopimuksen yleisön muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevien velvoitteiden täyttämiseksi, joihin ennallistamisasetuksen resitaalissa 82 viitataan.

Suden suojeluasemaa ei olisi välttämätöntä muuttaa vaan Suomella olisi jäsenvaltiona oikeus direktiivin (EU) 2025/1237 resitaalin 6 mukaisesti pitää voimassa tai toteuttaa tiukempia suojatoimenpiteitä, kunhan ne ovat sopusoinnussa perussopimusten kanssa. Direktiivillä hyväksytyn muutoksen sitä estämättä Suomi voisi säilyttää suden suojeluaseman direktiivillä täysin rauhoitettujen eläinlajien kanssa samalla tasolla. Tämä edellyttäisi kuitenkin muutosta luonnonsuojelulain säännöksiin, sillä voimassa olevan lain säännös viittaa luontodirektiivin liitteen IV a eläinlajeihin, joihin susi ei enää kuulu. Ottaen huomioon, että Suomi on tukenut komission ehdotusta suden suojeluaseman muuttamisesta, tätä ei esitetä tehtävän.

Luonnonarvojen tuottamista ja vaihdantaa olisi mahdollista tehdä ilman esitettäviä muutoksia sekä luonnonsuojelulain säännöksiä noudattaen tuotetuilla luonnonarvohehtaareilla että muun vapaaehtoisen sopimuksen nojalla. Voimassa olevan luonnonsuojelulain mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen käyttämisestä muuhun kuin luonnonsuojelulain 104 §:ssä tarkoitettuun heikennyksen hyvittämiseen ei ole kuitenkaan mahdollista saada viranomaispäätöstä, jolla luonnonarvojen pysyvyys turvataan, eikä tällaista myöskään voi kirjata luonnonsuojelun tietojärjestelmän rekisteriin. Tällöin jäisi vartenotettava väärinkäytön mahdollisuus, että luonnonarvot myydään ja käytetään useampaan kertaan. Tämä vaarantaisi sekä ostajien oikeusturvan että rekisterin julkisen luotettavuuden ja voisi johtaa viherpesuväitteisiin toimijoiden tavoitteleman vastuullisuuden osoittamisen sijasta tavalla, josta komissio on luontohyvityksiä koskevassa etenemissuunnitelmassa varoittanut.

Luonnonarvojen lisäämistä ja niillä käytävää vaihdantaa voidaan tehdä myös ilman viranomaisvarmennusta ja luonnonarvojen pysyvyyden turvaamista viranomaispäätöksellä. Markkinoiden syntymistä haittaisi kuitenkin se, että mahdollisessa sopimusrikkomustilanteessa luonnonarvojen ostaja voisi valvoa oikeuksiaan ainoastaan yksityisoikeudellisin keinoin yleisessä tuomioistuimessa, mihin liittyy merkittäviä ajallisia ja taloudellisia kustannuksia, minkä lisäksi erityisesti yrityksille voisi aiheutua merkittävää mainehaittaa. Erityisen haasteelliseksi muodostuisivat tilanteet, joissa kiinteistö, jolla luonnonarvoja on tuotettu, olisi siirtynyt uudelle omistajalle. Tällöin mahdollisen oikeusriidan osapuolet olisivat eri henkilöitä kuin alkuperäisen sopimuksen osapuolet.

Ehdotettavat säännökset eivät estä tai rajoita muutoin kuin luonnonsuojelulain säännöksiä noudattaen tapahtuvaa luonnonarvojen tuottamistoimintaa, varmentamista ja vaihdantaa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimista koskien kukin Euroopan unionin jäsenvaltio tekee omat kansalliset ratkaisunsa siitä, onko kansallisessa lainsäädännössä tarvetta säätää asiaa

koskevasta päätöksenteosta. Jäsenvaltioiden perustuslaillinen rakenne vaihtelee ja jäsenvaltioissa voi olla erilaisia ratkaisuja sen suhteen, laaditaanko suunnitelma keskitetysti vai useana alueellisena suunnitelmana. Liittovaltiomuotoisissa jäsenvaltioissa suunnitelma mahdollisesti tehdään sekä liittovaltio- että osavaltiotasolla.

Euroopassa on voimassa ekologista kompensatiota koskevaa lainsäädäntöä useissa maissa. Hallituksen esityksessä HE 76/2022 on tarkasteltu Saksan liittotasavallan ja Ruotsin lainsäädäntöä (s. 113–117).

Iso-Britanniassa Englantia koskien helmikuussa 2024 tuli voimaan monimuotoisuuden nettohyötyvelvoite kaavoituksessa (biodiversity net gain, BNG) sääntely. Se perustuu maankäyttöä koskevan lain (Town and Country Planning Act 1990) osaan 7A, joka lisättiin lakiin ympäristölain (Environment Act 2021) säätämisen yhteydessä. Säännökset velvoittavat kaavoituksessa osoittamaan, että suunnitellun maankäyttöhankkeen toteuttamisesta huolimatta luonnon tila on vähintään 10 prosenttia parempi kuin ennen hanketta. Lisäisyys on tuotettava hankkeen toteutuspaikalla tehtävin toimenpitein tai hankkimalla muun toimijan tuottamia, lainsäädäntöön perustuvia monimuotoisuusyksikköjä (biodiversity credits). Lain mukaan ministeri hyväksyy monimuotoisuuden arviointiin käytettävän mittausjärjestelmän (statutory biodiversity metric). Mittausjärjestelmän ohje on julkaistu helmikuussa 2024. Tuottajaksi voivat ryhtyä halukkaat maanomistajat samaan tapaan kuin Suomen lainsäädännön mukaisesti 30 vuoden määräaikaisella sopimuksella ja tuotettavat luonnonarvot rekisteröidään ([UK Government, Guidance Sell biodiversity units as a land manager](#)). Lainsäädännössä on kyse Suomen voimassa olevan luonnonsuojelulain säännösten kaltaisesta järjestelmästä, jonka tavoitteena kuitenkin on haitan hyvittämisen ohella tuottaa vähäistä luontohyötyä. Iso-Britanniassa markkinoiden syntyminen perustuu velvoittavuuteen ja kaupankäynti tapahtuu valtion ylläpitämässä vaihdantajärjestelmässä. Ranskassa vihreästä teollisuudesta 23.10.2023 annetun lain nro 2023–973 (LOI n° 2023–973 du 23 octobre 2023 relative à l'industrie verte) lisättiin ympäristölakiin (Code de l'environnement) säännökset koskien kompensatioon, ennallistamiseen ja palauttamiseen käytettäviä luonnonalueita (SNCRR-alueet). Lain artikloissa L.163-1L.163-6 säädetään biologiselle monimuotoisuudelle aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta. Lain artikloissa R.163-1-A ja R.163-2, D.163-1–D.163-14 säädetään SNCRR-alueiden hyväksymismenettelystä, kompensatioiden kriteereistä ja määritetään SNCRR-alueiden toimintaa, seurantaa ja raportointia koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Valittavien alueiden on täytettävä säädetyt kriteerit. Ne ovat laajoja, monitavoitteisia ja niillä pyritään toteuttamaan ennallistamisasetuksen tavoitteita. Alueen on oltava hankkeesta vastaavan omistuksessa tai sopimuksen nojalla hallinnassa. Akkreditoinnin jälkeen toimintaa todennetaan koko alueen elinkaaren ajan (minimi 30 vuotta). Paikallisviranomaisen valvoo ekologisen hyödyn tehokkuutta ja sen tukena toimii paikallinen sidosryhmäkomitea, jonka puheenjohtajana toimii paikallinen viranomaisen. Ennallistamistoimenpiteistä ja sen tuloksista laaditaan vuosikertomus paikalliselle komitealle ja biologista monimuotoisuutta seurataan paikan päällä, alkuun viiden vuoden välein. Tuotettavia luonnonarvovyksiköitä voidaan myydä jo ennen toimenpiteiden toteuttamista. Tällä hetkellä on perustettu kolme SNCRR-alueita.

Nimenomaisesti luonnonarvojen tuottamista ja vaihdantaa koskien on annettu lainsäädäntöä Australiassa, jossa liittovaltion antama Nature Repair Act 2023 ([no 121, 2023](#)) eli luonnon ennallistamislaki tuli voimaan 15.12.2023. Laki on maailmanlaajuisesti ensimmäinen säädös, jossa muodostetaan juridinen toimintaperusta kansalliselle, vapaaehtoiselle luonnon monimuotoisuusmarkkinalle. Lain tavoitteena on kannustaa luonnon monimuotoisuutta parantaviin toimenpiteisiin ja perustaa kauppapaikka. Yksityiset toimijat ja organisaatiot voivat ennallistamistoimin tuottaa vaihdantaan käytettäviä todistuksia. Lain säännöksiin pyritään tuottamaan läpinäkyvä ja luotettava tuottamis- ja vaihdantajärjestelmä. Tavoitteena on, että markkinat alkaisivat toimimaan kuluvan vuoden 2025 aikana. Lainsäätäjää tukevan

asiantuntijaryhmän toimeksianto jatkuu vielä maaliskuun 2025 ajan. Ensimmäinen lakia tarkentava säännös ennallistamismetodologiasta on annettu 27.2.2025 koskien alkuperäismetsien uudelleen istutusta ja metsäekosysteemejä (Nature Repair (Replanting Native Forest and Woodland Ecosystems) Methodology Determination 2025).

6 Lausuntopalaute

Kansallista ennallistamissuunnitelmaa koskevaa uutta 13 a §:n ehdotusta kommentoineet lausunnonantajat pitivät säännöstä perusteltuna ja kannatettavana lukuun ottamatta Metsähallitusta, joka piti sitä ennenaikaisena.

Lausunnoissa pääosin kannatettiin säännöksen tavoitetta selkeyttää ennallistamissuunnitelman valmistelun, päätöksenteon, toimeenpanon ja seurannan vastuunjakoa. Maa- ja metsätalousministeriö eräiden lausunnonantajien tuella esitti harkittavaksi ensimmäisen momentin sanamuodon muuttamista siten, että ympäristöministeriö vastaa suunnitelman valmistelun sijasta sen kokoamisesta. Tältä osin säännösehdotukseen ei ole tehty muutosta, koska ehdotus ei vastaa kansallisen ennallistamissuunnitelman erittäin laajaa valmistelua.

Ennallistamissuunnitelman ensimmäisen vaiheen valmistelua varten ympäristöministeriö asetti hankkeen ajalle 11.11.2024–31.8.2026. Hankkeessa on ohjausryhmä, projektiryhmä ja viisi ennallistamisasetuksen artikloihin perustuvaa teemaryhmää. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii ympäristöministeriön kansliapäällikkö ja varapuheenjohtajana maa- ja metsätalousministeriön kansliapäällikkö. Kaikkien hallituspuolueiden valtiosihteerit ovat ohjausryhmän jäseniä. Lisäksi ohjausryhmässä on ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, puolustusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtionvarainministeriön ja viestinnän edustaja. Projektiryhmän puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat ohjausryhmän pääsihteereitä.

Projektiryhmään kuuluvat teemaryhmien puheenjohtajat varajäseninään teemaryhmien varapuheenjohtajat. Ryhmässä on myös ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtionvarainministeriön ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen asiantuntijoita. Projektiryhmä kokoaa teemaryhmätyöskentelyn pohjalta ehdotuksen kansalliseksi ennallistamissuunnitelmaksi. Projektiryhmä ohjaa selvitysten laatimista ja koordinoi teemaryhmien työtä ja sidosryhmien osallistamista sekä hankkeen viestintää.

Teemaryhmät on jaettu ennallistamisasetuksen artikloiden aihealueiden mukaan: 1) maa- ja sisävesiluontotyypit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet, 2) meriluonnon tilan parantaminen, 3) kaupunkiympäristöt, 4) maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat ja 5) metsäluonto. Teemaryhmissä 1–3 puheenjohtaja on ympäristöministeriöstä ja varapuheenjohtaja maa- ja metsätalousministeriöstä. Teemaryhmissä 4 ja 5 puheenjohtaja on maa- ja metsätalousministeriöstä ja varapuheenjohtaja ympäristöministeriöstä. Teemaryhmän tehtävänä on oman vastuualueensa osalta laatia ehdotus ennallistamissuunnitelmaksi. Teemaryhmissä on yhteensä noin sata jäsentä ministeriöistä ja alaisesta hallinnosta. Aiheen laajuuden vuoksi teemaryhmä 1 on perustanut luontotyyppiryhmille, lajeille ja jokiesteille pienryhmiä, jotka ovat työskennelleet teemaryhmän rinnalla. Näissä ryhmissä on noin 80 henkilöä.

Valmistelun lisäksi ennallistamissuunnitelman laatimiseen kuuluu laaja osallistaminen sekä tilaisuuksina, webinaareina ja kansalaisraatina. Valmistelussa on myös laadittu ja teetetty lukuisia taustaselvityksiä. Lakiin ehdotettava säännös vastaa tätä erittäin mittavaa valmisteluvastuuta, joka ympäristöministeriöllä on ensimmäisen kansallisen

ennallistamissuunnitelmaehdotuksen valmistelussa. Vastaava laaja valmisteluvastuu koskee myös vuosina 2032 ja 2042 valmisteltavia suunnitelmia.

Luonnonsuojelujärjestöt (Greenpeace, SLL, WWF) katsoivat, että suunnitelman valtakunnallisen luonteen vuoksi valitusoikeuden tulisi koskea myös valtakunnallisia järjestöjä, eikä valitusoikeuden tulisi rajautua alueellisiin järjestöihin. Ilman erityistä muutoksenhakua koskevaa säännöstä valtioneuvoston lopullisesta päätöksestä olisi muutoksenhakuoikeus lain 134 §:n nojalla asianosaisilla ja asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Myös oikeuskansleri kiinnitti huomiota ennakkotarkastuksessa siihen, että valtakunnallisesta päätöksestä ei olisi valtakunnallisilla luonnonsuojelua ja maanomistajien etua ajavilla järjestöillä muutoksenhakuoikeutta. Muutoksenhakusäännöstä ehdotetaankin täydennettäväksi siten, että muutoksenhakuoikeus olisi sama kuin valtioneuvoston hyväksymistä luonnonsuojeluohjelmista, jotta Århusin sopimuksen velvoitteet täytettäisiin asianmukaisesti.

Lausunnoissa otettiin kantaa ehdotetun säännöksen lisäksi siinä tarkoitettuun kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan ja sen valmisteluun. Lausunnoissa muun muassa korostettiin kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelussa tarvetta varmistaa erityisalojen kuten kulttuurin asiantuntijoiden ja rajaturvallisuuden huomiointi sekä rahoituksen ja toimeenpanon haasteet. Lupa- ja valvontavirasto totesi taloudellisen merkityksen olevan erittäin suuri ja kansallisen sääntelyn luovan välttämättömän perustan toimeenpanolle. Useat tahot (mm. Finsilva, Hiilipörssi, Ilmari Räsänen säätiö) korostivat yksityisen rahoituksen ja luontoarvomarkkinoiden merkitystä kustannusten kattamisessa. Finsilva katsoi, että pakottava lieventämishierarkia voisi vaikeuttaa tavoitteiden saavuttamista. Muutamit lausunnot nostivat esiin kansallisen ennallistamissuunnitelman vaikutusten arviointiin ja valmistelun avoimuuteen liittyviä puutteita. Metsähallitus korosti ilmastonmuutoksen torjunnan ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteiden mahdollisia ristiriitoja sekä elinkeino- ja kilpailukykyvaikutusten huomioimistarvetta. Myös Keski-Pohjanmaan liitto, Kuntaliitto ja MTK painottivat avointa ja osallistavaa valmistelua sekä eduskunnan roolia pitkän aikavälin suunnitelman hyväksyttävyydessä.

Tukisäännöksiä koskevan 20 §:n ja muuta valtion suojelualuetta koskevan 52 §:n muutosehdotuksista lausunnonantajilla ei ollut sinänsä huomautettavaa. Luonnonsuojeluliitto nosti viimeksi mainitun osalta esiin riskin väärinkäsityksestä, että muu kuin metsästyksen liittyvä eläinten tappaminen ei olisi edelleen kiellettyä muulla valtion luonnonsuojelualueella. Tämä on kuitenkin suoraan luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentin nojalla yksiselitteistä, joten se ei anna aihetta muutoksiin.

Lajisuojelun soveltamisalaa koskevan 68 §:n muutosehdotusta sekä kannatettiin että vastustettiin. Vastustajat (Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Luontopaneeli, Ympäristönsuojeluviranhaltijat (YSV), Natur oh Miljö, Suomen luonnonsuojeluliitto, WWF Suomi sekä 7 yksityishenkilöä) korostivat suden erittäin uhanalaista suojeluasemaa ja muistuttivat jäsenvaltion oikeudesta säätää tiukemmin kuin unionin lainsäädäntö velvoittaa. Lausunnoissa myös esitettiin, että lajin osalta olisi tärkeä säilyttää lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu.

Luonnonarvomarkkinoiden edistämistä koskeneista säännösmuutosehdotuksista lausuttiin lähes kaikissa annetuissa lausunnoissa. Valtaosa lausunnonantajista piti kannatettavana ehdotusta laajentaa viranomaisvarmennettujen luonnonarvohehtaarien käyttö ekologisen kompensaation ohella muihin luontotekoihin. Moni lausunnonantaja näki luonnonarvomarkkinat mahdollisuutena laajentaa luonnonsuojelun rahoituspohjaa, lisätä maanomistajien

ansaintamahdollisuuksia sekä tukea ennallistamisasetuksen tavoitteita silloin, kun julkinen rahoitus ja viranomaisresurssit ovat rajallisia. Samalla lausunnoissa korostui tarve selkeälle, läpinäkyvälle ja tieteeseen nojaavalle sääntelykehikolle.

Elinkeinoelämän näkemyksissä korostui myönteinen peruslinja, jonka mukaan luonnonarvomarkkinat voivat muodostaa uuden väylän osoittaa ympäristövastuullisuutta ja kanavoida yksityistä pääomaa luonnon hyväksi. Samalla elinkeinoelämä korosti vapaaehtoisuutta ja hallinnollisen taakan hallintaa.

Tuottajien ja maanomistajien lausunnoissa markkinoita pidettiin tervetulleena lisäansaintamahdollisuutena, mutta huoli kohdistui omistajan asemaan, oikeuksien siirtymiseen ja sitoumusten kestoon. Tutkimusta edustavat tahot painottivat lausunnoissaan sääntelyn tieteellistä perustaa, mitattavuutta, lisäisyyttä ja vaikuttavuuden todentamista. Tutkimuslaitosten lausunnoissa nostettiin esiin myös huoli kaksoislaskennasta, mikä voisi syntyä sekä luonnonarvojen myynnistä useaan kertaan että päällekkäisistä luonto- ja hiiliyksiköistä samoilla kohteilla ilman selkeitä sääntöjä. Luonnonsuojelujärjestöt esittivät lausunnoissaan tukensa luonnonarvomarkkinoiden kehittämiseksi, mutta painottavat tiukkaa sääntelykehystä, joka estää viherpesun ja varmistaa, että markkina aidosti parantaa luonnon tilaa. Ympäristöviranomaisten ja maakuntien lausunnoissa toistui vahva tuki markkinoiden kehittämiseksi sillä edellytyksellä, että ekologinen uskottavuus, rekisterin avoimuus ja lisäisyyden sekä pysyvyyden todentaminen varmistetaan. Viranomaiset korostavat, että kaikki luonnonarvot tulisi merkitä rekisteriin läpinäkyvyyden, kaksoiskäytön estämisen ja seurannan mahdollistamiseksi.

Kriittisemmin esitykseen suhtautuivat maa- ja metsätalousministeriö, Metsäteollisuus ry, Sahateollisuus ry, Natur och Miljö rf, WWF Suomi. Maa- ja metsätalousministeriö piti luonnonarvojen tuottamisen sisällyttämistä lakiin tässä vaiheessa ennenaikaisena. Metsäteollisuus ry piti lisäisten toimien tuottamisen kannusteita riittämättöminä, samoin mekanismeja kohdistaa toimet ekologisesti tärkeimpiin kohteisiin. Se olisi palauttanut esityksen valmisteluun.

Omistus-, hallintaoikeus- ja rekisteröintikysymyksiin toivottiin mahdollisimman yksiselitteisiä säännöksiä. Maanomistajat ja Metsähallitus olivat huolissaan tilanteista, joissa luonnonarvojen hallinta siirtyy ostajalle tai edelleen kolmannelle taholle ilman, että maanomistaja voi tosiasiallisesti valvoa niiden käyttöä tai vaikuttaa mahdollisiin muutoksiin. Joissakin lausunnoissa esitettiin luonnonarvohehtaareiden jälleenmyynnin kieltämistä tai tiukkoja rajoituksia siten, että rekisterimerkintä tulisi tehdä tuottajan ja ostajan yhteisestä hakemuksesta. Tältä osin pykälään ei ollut tarpeen tehdä muutosta, sillä tuottajan ja ostajan välisellä yksityisoikeudellisella sopimuksella sovitaan luonnonarvojen hallintaoikeuden siirrosta ja maanomistajan suostumuksesta päätöksen tuotettujen luonnonarvojen hävittämisen- ja heikentämiskiellosta, mitä ilman viranomaisen ei voida tehdä päätöstä ja rekisteröintiä. Jälleenmyynnin rajoittaminen puolestaan estäisi luonnonarvopankkitoiminnan, joka on tunnistettu yhdeksi keskeiseksi kehittämiskohteeksi markkinoiden toimivuuden kannalta (Kari, E., Pasanen, A., Laine C. <https://www.sitra.fi/julkaisut/luonnonarvomarkkinoiden-vauhdittaminen/#heading-mifsbhp86y9>, Kari, E., Pasanen, A. Luonnonarvomarkkinoiden toiminnan organisointi. Ympäristöministeriö 2025 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-734-6>).

Lieventämishierarkian sisällyttämisestä luontotekoja koskeviin säännöksiin muodostui selkein jakolinja. Suurin osa elinkeinoelämän edustajista katsoi lausunnoissaan, että velvoittavuus nostaisi kynnystä osallistua markkinoihin, loisi päällekkäistä hallinnollista taakkaa ja olisi ristiriidassa markkinan vapaaehtoisen luonteen kanssa, kun taas tutkimuslaitokset, viranomaiset

ja suojelujärjestöt katsoivat veloitteen olevan edellytys markkinan uskottavuudelle ja luonnon kokonaistilan paranemisen varmistamiselle. Sen puuttumisen katsottiin eräissä lausunnoissa aiheuttavan viherpesun tai ainakin niitä koskevien väitteiden riskin. Esitystä on täydennetty sekä määritelmien että luontoteon rekisteröintiä koskevan säännöksen osalta. Määritelmään esitetään yleistason edellytys lieventämishierarkian noudattamisesta ja erityinen edellytys ehdotetaan säädettävän koskemaan niitä kirjanpitolaista (1136/1997) 7 luvun 1 §:n nojalla kestävyysraportointivelvollisia hakijoita, joiden toiminnalla on merkittäviä biodiversiteettiävaikutuksia.

Lukuisissa lausunnoissa esitettiin toive määritellä luontoteko tarkemmin ja erottaa selkeämmin luontoteko ekologisesta kompensatiosta. Lausuntojen perusteella luontoteon määritelmään ehdotetaan lisättäväksi luonnonsuojelulain 3 §:ään ja luontoteosta säädettäisiin omassa uudessa 104 a §:ssä. Lisäksi 11 luvun pykälää ehdotetaan tarkennettavaksi kauttaaltaan terminologian osalta.

Monet tahot esittivät lausunnoissaan toiveen määräaikaisen suojelun ja luonnonhoitotoimien mahdollistamisesta. Luonnonarvojen pysyvyyttä pidetään kuitenkin keskeisenä kriteerinä uskottaville luonnonarvomarkkinoille. Näin ollen 104 §:ään ei tältä osin tehty muutosta. Määräaikaiset luonnonhoitotoimet perinnebiotoopeilla ovat kuitenkin mahdollisia luontotekoja huolimatta siitä, että luonnonarvojen tuottamisalueelle tehdään pysyvä luonnonarvojen hyvittämis- ja heikentämiskielto.

Lausunnoissa esitettiin myös uusia muutosehdotuksia, kuten mahdollisuutta yksityisten toimijoiden akkreditointiin antamaan lausunto tuotettavien luonnonarvojen määrästä ja laadusta ja rekisteröidä ne. Akkreditointi on tunnistettu ympäristöministeriössä selvitettäväksi vaihtoehdoksi, mutta asia edellyttää tarkempaa selvitystä muissa maissa saaduista kokemuksista ja malleista.

Muutamissa lausunnoissa (mm. Luontopaneeli) katsottiin ongelmalliseksi, että luontotekojen merkitseminen rekisteriin on vapaaehtoista. Ehdotettaviin säännöksiin ei katsottu tarpeelliseksi tehdä muutoksia tältä osin, sillä yritysten ympäristöväättämien käyttöä ohjaava lainsäädäntö, mukaan lukien vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi (EU) 2024/825, kuluttajansuojalaki (38/1978), laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/1978), itsesääntely, kuten Kansainvälisen kauppakamarin ICC:n markkinointikoodin sekä luontoväättämistä annettava ohjeistus muodostavat asianmukaisen turvan väärinkäytöksiltä.

Eräissä lausunnoissa (ProAgria keskusten liitto ry, Metsähallitus, Sahateollisuus ry, Metsäteollisuus ry, Koneyrittäjät ry) nousi esiin huoli suomalaisten luonnonarvojen käyttämisestä globaalin luontohaitan kompensatiosta alustana ja esitettiin markkinoiden rajaamista suomalaisiin toimijoihin huoltovarmuuden ja maankäytön turvaamiseksi. Ekologisen kompensatiosta osalta tuotettavia luonnonarvoja voidaan lain voimassa olevien säännösten mukaan käyttää vain lain 101 §:ssä säädetyllä alueellisella vastaavuudella eli samalla tai siihen rajautuvalla metsäkasvillisuusvyöhykkeen osa-alueella. Kansallisella lainsäädännöllä ei voida rajoittaa ulkomaisten toimijoiden vapaaehtoisten luontotekojen tekemistä luontovastuun osoittamiseen, koska tällainen kuuluu kunkin valtion omaan lainsäädäntövaltaan. Edellä mainittu kestävyysraportointivelvollisia toimijoita koskeva lieventämishierarkian noudattamisvelvollisuus koskisi myös ulkomaisia toimijoita.

Luonnonvarakeskus huomautti lausunnoissaan, ettei lakiluonnoksesta käy ilmi, miten vältetään kaksoislaskenta, jos samat toimet esimerkiksi samoilla kohteilla tai kiinteistöillä tuottavat sekä hiilensidontayksiköitä että luonnonarvoyksiköitä. EU:n CRCF-sertifiointikehikon (EU) 2024/3012 artikla 7(2) velvoittaa, että hiiliviljelyn on tuotettava oheishyötyjä luonnon

monimuotoisuudelle ja ekosysteemien suojelulle ja ennallistamiselle, mikä korostaa tarvetta kaksoislaskennan välttämiseksi. Lausunto ei edellytä muutoksia lakiesitykseen, sillä voimassa olevan lain 99 §:n mukaisesti luonnonarvoja lisäviksi toimenpiteiksi katsotaan vain ne toimenpiteet, joihin ei ole velvollisuutta lainsäädäntöön tai muuhun velvoitteeseen perustuen. CRFC:n vaatimia toimia ei voida katsoa luonnonarvoja lisäviksi toimiksi, eikä Lupa- ja valvontavirasto voi siten hyväksyä kyseisiä toimia osaksi luonnonarvojen tuottamissuunnitelmaa. Hiilisertifiointihankkeiden rekisteri toteutuu EU tasolla ja valmistuu vuonna 2028. Kyseisen rekisterin avauduttua Lupa- ja valvontavirasto saa tiedon CRFC kohteista sen kautta. Ennen EU:n laajuisten rekisterin avautumista mahdollisia hankkeita sertifioivat tahot pitävät omia rekistereitään.

Puolustusministeriö totesi lausunnossaan, että esityksessä ei ole käsitelty sen vaikutuksia puolustusvoimien toimintaan tai arvioitu vaikutuksia tai suhdetta puolustusvoimien alueiden käytön tarpeeseen. Lausunnon mukaan maanpuolustuksen kannalta on tärkeää, että luonnonarvokaupan kohteessa (hyvitysalueella) olisi mahdollista tilanteen niin vaatiessa ryhtyä maanpuolustuksen tehtävien edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin. Puolustusministeriö ja ympäristöministeriö ovat jatkovalmistelussa neuvotelleet 10.3.2026 maanpuolustuksen tarpeista tehtävistä kirjauksista lain 11 lukuun ja sen mukaisesti lain 103 §:ään ehdotetaan täydennettävän, että luonnonarvojen tuottamista koskevasta suunnitelmasta annettava Lupa- ja valvontaviraston lausunto toimitettaisiin tiedoksi luonnonarvojen tuottamisalueen sijaintikunnan ja -maakunnan lisäksi Puolustusvoimille. Esityksen vaikutusten arviointia on lisäksi täydennetty koskien maanpuolustusta.

Lausunnoissa pyydettiin myös täydentämään lakimuutoksen vaikutusarviota, jota pidettiin suppeana. Vaikutusarviota on täydennetty ympäristö- ja viranomaisvaikutusten osalta sekä puolustusvoimien toimintaan kohdistuvien vaikutusten osalta. Lisäksi ympäristöministeriön ja strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman BOOST-tutkimushankkeen yhteisenä hankkeena on hankittu maaliskuussa 2026 valmistunut ulkopuolinen arviointi luonnonsuojelulain luonnonarvojen tuottamista koskevista säännöksistä. Tekijänä on Oxfordin yliopiston tutkija Sophus zu Ermgassen, joka toimii Euroopan komission luonnonarvoyksiköitä koskevan etenemissuunnitelman valmistelun tieteellisen työryhmän jäsenenä.

Lausunnoissa esitettiin lukuisia huomioita, jotka liittyivät voimassa olevan ekologista kompensatiota koskevan sääntelyn kehittämiseen, kuten ekologisen kompensatiion muuttamiseen velvoittavaksi, eivätkä suoraan nyt esitettyihin muutoksiin. Näitä ei tässä esityksessä käsitellä laajemmin.

7 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon 5.5.2026. Arviointineuvosto on todennut, että esitysluonnoksen nykytilan kuvauksen perusteella saa yleiskäsityksen ennallistamisasetuksen tavoitteista ja prosessin etenemisestä. Esityksen tavoitteet on kuvattu selkeästi. Lisäksi luonnonarvomarkkinoiden nykytilaa ja mahdollisuuksia yrityksille on selostettu esitysluonnoksessa ja kuvattu pääpiirteittäin yritysten tai yksityisten henkilöiden kannustimia ryhtyä vapaaehtoisiiin luontotekoihin ja ekologiseen kompensatioon sekä niistä aiheutuvia vaikutuksia. Esitysluonnoksessa on myös arvioitu näistä toimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia hehtaaria kohden. Arviointineuvosto pitää myönteisenä sitä, että esityksen lausuntopalautetta on kuvattu melko tiiviisti sekä selostettu lausuntopalautteen perusteella tehdyt muutokset. Lisäksi on perusteltu, miksi kaikkia muutosehdotuksia ei ole otettu huomioon.

Arviointineuvosto on kuitenkin katsonut, että esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulisi korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista, koska siinä ei kuvata esimerkiksi millaisiin metsiin, sisävesiin ja turvemaihin ennallistaminen mahdollisesti kohdistuisi ja miten nämä kohteet jakautuisivat maantieteellisesti, mitä hyötyjä ennallistamisella erityisesti tavoitellaan ja mitä konkreettisia toimenpiteitä tehdään, mitkä ovat ennallistamisasetuksen täytäntöönpanon kustannukset julkiselle taloudelle, miten ennallistamistoimenpiteitä rahoitettaisiin ja miten suuri osuus tästä tulisi valtion ja kuntien katettavaksi, millaisia luonnon tilaa parantavia toimia Suomessa on jo tehty ja millaiseen luontoon ennallistamisasetuksen toimenpiteet erityisesti kohdistuisivat, miten kansallista liikkumavaraa on mahdollisesti tarkoitus käyttää ennallistamisasetuksen toimeenpanossa sekä mitkä ovat ennallistamisasetuksen täytäntöönpanon alueelliset vaikutukset ja voiko toimenpiteillä olla alueellisia vaikutuksia esimerkiksi eri elinkeinojen harjoittamiseen.

Tässä hallituksen esityksessä esitetään ainoastaan säädettävän valtioneuvoston toimivallasta, joten arviointineuvoston kriittiset huomiot eivät liity nyt kyseessä olevaan hallituksen esitykseen. Ennallistamisasetuksen kansallista täytäntöönpanoa valmistellaan parhaillaan erillisessä hankkeessa Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen, jonka asiakirjat ovat asiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankeikkunasta osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> hankenumerolla YM055:00/2024. Kyseiseen hankkeeseen liittyy hanke Ennallistamisasetuksesta aiheutuvien lainsäädäntötarpeiden tunnistaminen ja valmisteleminen, jonka asiakirjat ovat asiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankeikkunasta osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> hankenumerolla YM022:00/2025.

Ympäristöministeriö on lausunnon johdosta informoinut lainsäädännön arviointineuvostoa kyseisistä hankkeista. Arviointineuvosto on todennut, että arviointineuvoston suosituksia voi hyödyntää myös myöhemmässä vaiheessa.

8 Säännöskohtaiset perustelut

3 §. Määritelmät. Voimassa oleva pykälä sisältää luonnonsuojelulain soveltamiseen liittyvät keskeiset määritelmät. Pykälään esitetään lisättävän uusi kohta 8, jossa määriteltäisiin luontoteon käsite. Määritelmän mukaan luontoteolla tarkoitettaisiin toiminnanharjoittajan, yhteisön tai yksityisen henkilön vapaaehtoista eliölaajien ja luontotyyppeiden tilan parantamista lain 11 luvun säännöksiä noudattaen, kun toiminnassa aiheutuvia luontohaittoja on mahdollisuuksien mukaan vältetty, minimoitu ja hyvitetty. Määritelmään sisältyisi yleistasoinen lieventämishierarkian noudattaminen.

Samalla pykälän 5 kohdassa tarkoitettua vapaaehtoisen ekologisen kompensaaation määritelmää ehdotetaan tarkennettavan siten, että sillä tarkoitetaan vastaavasti nimenomaisesti lain 11 luvun mukaista heikennysten hyvittämistä.

13 a §. Kansallinen ennallistamissuunnitelma. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin ennallistamisasetuksen 15 artiklan mukaisen kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisesta, luonnoksen toimittamisesta komissiolle ja suunnitelman hyväksymisestä, toimeenpanosta ja seurannasta. Ennallistamisasetuksen 19 artiklan mukaiset kansallisen ennallistamissuunnitelman uudelleentarkastelut vuosina 2032 ja 2042 tehtäisiin noudattaen tätä säännöstä. Sama koskisi tarvittaessa artiklan 2 tai 3 kohdan nojalla tehtäviä uudelleentarkasteluita.

Kansallista ennallistamissuunnitelmaa koskevasta valmistelusta vastaisi ympäristöministeriö. Suunnitelma valmisteltaisiin ministeriöiden yhteistyössä siten, että kukin ministeriö valmistelisi

omaa toimialaansa koskevan osuuden ennallistamissuunnitelmasta ja vastaisi suunnittelun johtamisesta oman toimialansa osalta. Luonto- ja lintudirektiivin täytäntöönpanoon, kaupunkiluonnon monimuotoisuuteen ja vesiluontoon liittyvien 4–5 ja 8 artikloiden täytäntöönpanon valmistelun vastuu olisi ensisijaisesti ympäristöministeriöllä, kun taas edellä mainituissa artikloissa tarkoitettuja metsästyslain 5 §:n mukaisia riistalajeja ja rauhoittamattomia lajeja koskevien velvoitteiden osalta sekä jokijatkumoit, tulvasanteita, metsäluonnon ja maatalousympäristön monimuotoisuutta koskevien 9–12 artikloiden velvoitteiden täytäntöönpanon valmistelun päävastuu olisi maa- ja metsätalousministeriöllä. Esimerkiksi verotuksellisten ohjauskeinojen ja vääristävien tukien uudelleen arvioinnin osalta päävastuu olisi puolestaan valtiovarainministeriöllä. Pykälässä todettaisiin myös, että ennallistamissuunnitelman täytäntöönpanon ohjaus ja seuranta kuuluvat toimialallaan kullekin ministeriölle.

Ennallistamisasetuksen 14 artiklan 20 kohdan mukaisesti ennallistamissuunnitelman valmistelu olisi avointa, läpinäkyvää, osallistavaa ja toimivaa ja yleisölle, mukaan lukien kaikki asianmukaiset sidosryhmät, annettaisiin varhaisessa vaiheessa tosiasiallinen mahdollisuus osallistua valmisteluun. Yleisön kuulemisessa noudatettaisiin artiklan kohdan mukaisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista antaman direktiivin 2001/42/EY vaatimuksia, jotka kansallisesti on pantu täytäntöön viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetulla lailla (200/2005, jäljempänä SOVA-laki). SOVA-laki soveltuu kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseen ja yleisön osallistumisesta säädetään lain 9 §:ssä, joten tältä osin lakiin ei tarvita säännöksiä. Ennallistamisasetuksen 15 artiklan 3w -kohdan mukaisesti kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan on sisällytettävä yhteenveto kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu- ja laatimisprosessista, mukaan lukien tiedot yleisön osallistumisesta ja siitä, miten paikallisyhteisöjen ja sidosryhmien tarpeet on otettu huomioon.

Valtioneuvoston päätös toimittaa kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnos komissiolle olisi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla valmistelua koskeva, eikä siitä olisi muutoksenhakuoikeutta. Ennallistamisasetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan komissiolla on oikeus esittää kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen saamisesta jäsenvaltiolle mahdolliset huomionsa ehdotuksesta ja jäsenvaltion on mainitun artiklan 5 kohdan mukaan otettava komission mahdolliset havainnot huomioon lopullisessa kansallisessa ennallistamissuunnitelmassaan. Valtioneuvosto hyväksyisi kansallisen ennallistamissuunnitelman sen jälkeen, kun siihen olisi tehty komission huomautusten perusteella tarvittavat muutokset. Kansallinen ennallistamissuunnitelma on ennallistamisasetuksen 17 artiklan 6 kohdan mukaan viimeisteltävä, julkaistava ja toimitettava komissiolle kuuden kuukauden kuluessa komission havaintojen vastaanottamisesta.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelua ja hyväksymistä koskeva säännös olisi yhdenmukainen valtioneuvostosta annetun lain 12 §:n 2 momentin kanssa.

22 §. *Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltaminen.* Luonnonsuojelulain 22 §:ssä säädetään 4 luvussa tarkoitetun tavaroina tai palveluina myönnettävän tukijärjestelmän suhteesta Euroopan unionin lainsäädäntöön. EU:n valtion tukea koskeva sääntely mahdollistaa tuen ja tukiohjelman, jos kansallinen sääntely on sopusoinnussa EU:n valtioneuvoston tukea koskevien säästöjen asettamien vaatimusten kanssa. Pykälä on tarpeellinen tuen osalta, sillä voimassa ei ole tällaiseen tukeen sovellettavaa yleislainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentin asetuksenantovaltuussäännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentin sisältöä yksinkertaistettaisiin. Viittaukset osin jo vanhentuneisiin maa- ja metsätalouden yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen ((EU) N:o 702/2014), yleiseen

ryhmäpoikkeusasetukseen ((EU) N:o 651/2014) ja yleiseen de minimis -asetukseen ((EU) N:o 1407/2013) poistettaisiin tarpeettomina. EU:n valtiontukea koskevat säädökset ovat luonteeltaan aina määräaikaista. Luonnonsuojelulain 4 luvussa tarkoitettuihin tukiin mahdollisesti soveltuviin EU-säädösten nimeäminen lain tasolla pykälässä ei ole tarpeen, koska pykälää ei sovellettaisi itsenäisesti. Luonnonsuojelulain mukainen tuki edellyttää aina valtuussäännösten nojalla annettavaa tukimuotokohtaista asetusta. Säännökset sovellettavista EU:n valtiontukisäädöksistä ja niiden artikloista sisällytetään tukimuotokohtaiseen asetukseen. Tästä syystä momentissa ei jatkossa yksilöitäisi sovellettavaksi tulevia EU:n valtiontukea koskevia säädöksiä.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvän voimassa olevan asetuksenantovaltuuden mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista sekä tukiehdoista. Asetuksenantovaltuutta täydennettäisiin siten, että asetuksenantovaltuuteen lisättäisiin mahdollisuus antaa tarkempia säännöksiä myös tuen rajoituksista ja tuen maksamisesta. EU:n valtion tukea koskevien säädösten sisältämät tukikohtaiset vaatimukset voivat liittyä myös tukea koskeviin rajoituksiin tai tuen maksamiseen, mistä syystä asetuksella on tarvittaessa voitava antaa tukikohtaisia säännöksiä myös näihin liittyen.

52 §. *Valtion muun luonnonsuojelun rauhoitussäännökset.* Voimassa olevassa pykälän 1 momentin mukaan valtion muuhun luonnonsuojelun alueeseen sovelletaan, mitä 49–51 §:ssä säädetään kansallis- ja luonnonpuistosta, jollei jäljempänä ky-seisessä pykälässä toisin säädetä. Pykälän 3 momentin mukaan muualla kuin metsästyslain 8 §:ssä tarkoitettulla alueella sijaitsevalla valtion muulla luonnonsuojelun alueella eläinten tappamiseen, pyydystämiseen ja häytyttämiseen sovelletaan, mitä lain 49 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään. Viittaussäännöksen sanamuodon perusteella muodostuu tahaton mielikuva, että lain 50 §:n 1 momentin 10 kohdassa sallituksi säädetty hirven ja valkohäntäkauriin ajaminen ja sen 3 momentissa sallituksi säädetty minkin ja supikoiran pyydystäminen ja tappaminen metsästyslain 7 luvussa säädetyn mukaisesti eivät koskisikaan valtion muita luonnonsuojelun alueita. Myös lain 51 §:ssä Metsähallitukselle säädetty toimivalta myöntää eläinlajien tappamisen tai häirinnän sallivia lupia näyttäytyä ristiriitaiselta.

Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavan harhaanjohtava viittaus eläinten pyydystämisen, tappamisen- ja häytyttämiskiellon sisältävään lain 49 §:n 1 momentin 5 kohtaan. Kyseinen kieltö koskee 1 momentin nojalla valtion muita luonnonsuojelun alueita, mutta myös siitä säädettyjen poikkeusten on tarkoitus soveltua niihin. Viittaussäännöksen poistaminen selkeyttäisi tätä.

68 §. *Luvun soveltamisalaan kuuluvat eliölajit.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään eliölajien suojelua koskevan luvun soveltamisalasta. Osa luonnonsuojelun säännöksistä soveltuu myös säännöksessä lueteltuihin metsästyslain soveltamisalaan muutoin kuuluviin lajeihin. Säännöksen mukaan pääsääntöisesti 8 luvun säännöksiä ei sovelleta metsästyslain 5 §:ssä lueteltuihin riistaeläimiin ja rauhoittamattomiin eläimiin. Pääsäännöstä poiketen lain 78 ja 79 §:ssä tarkoitettuja, Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttäviä ja tärkeitä pitämiä eliölajeja koskevia säännöksiä sekä kyseisistä säännöksistä poikkeamista koskevaa 83 §:ää sovelletaan myös metsästyslain soveltamisalaan kuuluvista lajeista karhuun, ilvekseen ja saukkoon sekä suteen poronhoitoalueen ulkopuolella. Pykälän ensimmäisestä momentista poistettaisiin maininta 78, 79 ja 83 §:n soveltumisesta suteen poronhoitoalueen ulkopuolella. Luontodirektiivin velvoitteet pantaisiin lajin osalta täytäntöön ainoastaan metsästyslainsäädännön säännöksiin.

11 luku. Luonnonarvojen tuottaminen, vapaaehtoinen ekologinen kompensatio ja luontoteko.

Lain 11 luvun otsikko ehdotetaan muutettavan vastaamaan paremmin sitä, mitä luku koskisi. Otsikkoon ehdotetaan siten lisättävän sanat ”luonnonarvojen tuottaminen” ja ”luontoteko”.

98 §. Heikennyksen hyvittäminen. Voimassa olevassa pykälässä säädetään siitä, miten luonnonarvoja toiminnassaan heikentävä toimija eli heikennyksen aiheuttaja voi hyvittää luontotyypeille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuvan haitan.

Pykälässä käytettävä käsite *hyvittävät toimenpiteet* ehdotetaan korvattavan käsitteellä *luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet* vastaamaan tuotettavien luonnonarvojen käyttötarkoituksen laajentamista haittojen hyvittämisestä myös luontotekoihin.

99 §. Luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet. Pykälän otsikko ehdotetaan edellä 98 §:ssä todetun mukaisesti muutettavan vastaamaan tuotettavien luonnonarvojen laajentuvaa käyttötarkoitusta ja siten käsite *hyvittävät toimenpiteet* korvattavan käsitteellä *luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet*. Sama muutos tehtäisiin itse pykälän tekstiin.

Pykälästä myös poistettaisiin ensimmäinen momentti, joka tarpeettomasti toistaa 98 §:n säännöksen, joten koko pykälä esitetään muutettavan.

100 §. Suojeluhuvely. Voimassa olevassa pykälässä määritellään suojeluhuvely. Myös tähän pykälään ehdotetaan tehtävän sama käsitetarkennus, kun edellisissä pykälissä. Asiallisesti pykälän sisältö ei muuttuisi.

101 §. Hyvittämisen kriteerit. Voimassa olevaan pykälään ehdotetaan sama systemaattinen käsitetarkennus kuin edellisissä pykälissä. Asiallisesti pykälän sisältö ei muuttuisi.

103 §. Luonnonarvojen tuottaminen. Voimassa olevassa pykälässä säädetään siitä, miten maanomistaja voi tuottaa luonnonarvoja hyvittäväillä toimenpiteillä vapaaehtoiseen ekologiseen kompensatioon.

Pykälän ensimmäinen momentti ehdotetaan muuttavan siten, että siinä laajennettaisiin tuotettavien luonnonarvojen käyttötarkoitusta ekologisesta kompensatiosta luontotekoihin kuten yrityksen ympäristövastuun osoittamiseen tai muuhun vapaaehtoiseen luonnonsuojelutoimintaan. Myös tässä pykälässä ehdotetaan sama käsitteellinen tarkennus kuin edellisissä pykälissä. Lisäksi pykälän 2–4 ja 7 momentissa käytetty käsite *hyvittämissuunnitelma* korvattaisiin käsitteellä *luonnonarvojen tuottamissuunnitelma* ja 2 momentin 1 kohdassa sekä 5 momentissa käytetty käsite *hyvittämisalue* korvattaisiin käsitteellä *luonnonarvojen tuottamisalue*.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan Lupa- ja valvontaviraston lausunto hyvityssuunnitelmasta on toimitettava tiedoksi kunnalle ja maakuntaliitolle, jossa suunnitelmassa tarkoitettu alue sijaitsee. Momenttia ehdotetaan edellä mainitun käsitteitä koskevan muutoksen lisäksi muutettavan siten, että lausunto toimitettaisiin tiedoksi myös puolustusvoimille. Tiedottamisella varmistettaisiin, että myös Puolustusvoimat olisi tietoinen sellaisista luonnonarvojen tuottamissuunnitelmista, jotka voisivat liittyä sen toimintaan käytettäviin alueisiin ja se voisi tarvittaessa huomioida ne neuvotteluissa maanomistajan kanssa.

Voimassa olevan pykälän 5 momentissa säädetään, että Lupa- ja valvontavirasto tallentaa maanomistajan hakemuksesta tiedon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin. Tämä momentti kumottaisiin ja vastaava säännös kirjattaisiin lain 106 §:ään, johon koottaisiin kaikki luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin kirjattavat asiat.

104 §. Päätös hyvityksen korvaavuudesta. Voimassa olevassa pykälässä säädetään siitä, miten heikennyksen ja hyvityksen korvaavuutta koskeva päätös tehdään. Voimassa olevan pykälän 1 momentin 2 kohdassa käytetään lain muusta terminologiasta poiketen käsitettä *tuotettu luonnonarvo*. Se ehdotetaan yhdenmukaistettavan lain muun terminologian kanssa samaan muotoon *tuotettava luonnonarvo*. Säännöksellä on ollut tarkoitus ilmaista niitä luonnonarvoja, joiden lisäämiseksi hyvittävät toimenpiteet on tehty tai joita suojeluhyvitys koskee, ja jotka tosiasiallisesti kehittyvät pitkän ajanjakson, jopa vuosikymmenten aikana.

Lisäksi pykälään esitetään samat käsitteelliset tarkennukset kuin edellisissä pykälissä.

Voimassa olevan pykälän 4 momentissa säädetään, että Lupa- ja valvontavirasto tallentaa tiedon hyvittämisestä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin. Tämä säännös ehdotetaan kumottavan ja sisällytettävän samansisältöisenä lain 106 §:ään, johon koottaisiin kaikki luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaa rekisteriä koskevat kirjaukset.

104 a §. Luontoteko. Uudessa ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin, että maanomistajan 103 §:n mukaisesti luonnonarvoja lisäävillä toimenpiteillä tuottamia luonnonarvoja voitaisiin käyttää myös luontotekona vapaaehtoiseen luontovastuullisuuden osoittamiseen. Uudella pykälällä mahdollistettaisiin tuotettavien luonnonarvojen käyttäminen luontotekoihin kuten yrityksen ympäristövastuun osoittamiseen tai muuhun vapaaehtoiseen luonnonsuojelutoimintaan. Noudattaen samoja luonnonarvojen tuottamista koskevia luonnonsuojelulain 11 luvun ja lain 101 §:n 2 momentin sekä 103 §:n 7 momentin nojalla annetun ympäristöministeriön asetuksen säännöksiä, maanomistaja voisi tuottaa ennallistamistoimin ja suojelulla luonnonarvohehtaareita, joita hän voisi käyttää vaihdannassa eli luonnonarvokaupassa. Luonnonarvojen tuottaja voisi vaihdantaa koskevassa yksityisoikeudellisessa sopimuksessa niin halutessaan myös rajoittaa sitä tarkoitusta, johon hän hyväksyy tuottamiensa luonnonarvohehtaareita käytettävän. Tuottaja voi joko sallia niiden käytön sekä vapaaehtoiseen ekologiseen kompensatioon että luontotekoon tai vain niistä toiseen tarkoitukseen.

Ehdotetun pykälän toisessa momentissa säädettäisiin tuotettavien luonnonarvojen oikeudenhaltijan oikeudesta saada hakemuksestaan Lupa- ja valvontavirastolta päätös luontoteon hyväksymisestä. Viherpesuriskien ja niihin liittyvien väitteiden välttämiseksi pykälässä säädettäisiin suurten yritysten lieventämishierarkiavelvoitteesta. Koska kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy kirjanpitolain 7 luvun 1 §:n mukainen kestävyysraportointivelvollisuus, säännöksessä viitattaisiin siihen sen sijaan, että säädettäisiin uudenlaisesta velvollisuudesta. Näin minimoidaan toimijoille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Saadakseen rekisteriin kirjauksen luontoteosta kestävyysraportointivelvollisen toimijan olisi voitava osoittaa kestävyysraportoinnillaan joko että yrityksellä ei ole merkittäviä biodiversiteettivaikutuksia tai jos merkittäviä biodiversiteettivaikutuksia raportoinnin mukaan aiheutuu, että yritys noudattaa lieventämishierarkiaa eli ennen luontotekoa toiminnassaan välttää ja minimoi sekä mahdollisuuksien mukaan hyvittää toiminnassaan luonnonarvoille aiheutuvia haittoja. Velvollisuus rajautuisi vain kirjanpitolain mukaan kestävyysraportointivelvollisiin yrityksiin, jotta pienemmille yrityksille ei aiheutuisi sellaisia hallinnollisia kustannuksia, jotka nostaisivat kohtuuttomasti kynnystä tehdä luontotekoja. Myös ne yritykset, joita kestävyysraportointivelvollisuus ei koske, voivat halutessaan vapaaehtoisesti raportoida lieventämishierarkian noudattamisesta. Vapaaehtoisen raportoinnin tueksi on saatavilla kansainvälisiä standardeja ja viitekehyksiä, kuten Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) -suositukset. Näitä vapaaehtoisia viitekehyksiä hyödyntämällä myös raportointivelvollisuuden ulkopuoliset yritykset voivat uskottavasti osoittaa toimivansa luontovaikutusten hallinnan parhaiden käytäntöjen mukaisesti.

Eri toimialat voisivat myös vähentää pienempiin yrityksiin kohdistuvia viherpesuväitteitä esimerkiksi laatimalla toimialan yrityksille oma-aloitteisesti lieventämishierarkiaa koskevan vastuullisuusohjelman, johon yritykset voisivat halutessaan sitoutua ja siten todentaa lieventämishierarkiaan sitoutumisen osaltaan.

Säännöksen nojalla Lupa- ja valvontavirasto päätöksessään määräisi luonnonarvojen tuottamisalueelle luonnonarvojen hävittämisen- ja heikentämiskiellon. Kiellon asettamisella tuotettavien luonnonarvojen säilyminen turvattaisiin tulevien maanomistajien toimilta, mutta myös varmistettaisiin, että hyvittävä toimenpiteet toteuttanut maanomistaja pidättäytyy toimenpiteistä, jotka olisivat luonnonarvokaupan ehtojen vastaisia. Kiellon vastainen menettely olisi lain 131 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla rangaistavaa. Kiellon vastaisesti toiminut voitaisiin velvoittaa lain pakkokeinoja koskevan 126 §:n 1 momentin säännösten nojalla määräajassa poistamaan oikeudenvastainen tila. Hänelle voitaisiin myös asettaa uhka, että tarpeelliset toimenpiteet teetetään hänen kustannuksellaan.

105 §. *Poikkeus luonnonarvojen tuottamisalueen suojelusta.* Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan tuotettavien luonnonarvojen käyttötarkoituksen laajentumista. Pykälään ehdotetaan tehtävän samat käsitteelliset tarkennukset kuin edellisissä pykälissä. Asiallisesti pykälän sisältö ei muuttuisi.

106 §. *Tuotettavien luonnonarvojen rekisteröinti ja tietojen saatavuus.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään jokaisen oikeudesta saada tietoja rekisteristä. Pykälään ehdotetaan koottavan systemaattisesti kaikki rekisteriä koskevat säännökset ja sen otsikko ehdotetaan muutettavan vastaamaan pykälän laajentuvaa sisältöä. Pykälän olemassa olevaa momenttia ehdotetaan tarkennettavan ja pykälään ehdotetaan lisättävän kaksi uutta momenttia.

Voimassa olevan säännöksen mukaan jokaisella on oikeus saada tieto tuotettavista luonnonarvoista ja niiden käyttämisestä ennakkollisena hyvityksenä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvasta rekisteristä. Säännöksestä poistettaisiin tarpeettomana sana *ennakkollisena*, koska luonnonarvoja tuottavat toimenpiteet tehdään aina ennalta ja tuotettavia luonnonarvoja voitaisiin käyttää myös muussa tarkoituksessa kuten yrityksen ympäristövastuun toteuttamiseen tai yksityisten henkilöiden tai yhteisöjen vapaaehtoiseen luonnonsuojelutoimintaan eli niin sanottuna luontotekona. Säännöstä ehdotetaan täydennettävän siten, että tieto olisi saatavissa myös luonnonarvojen käyttämisestä hyvityksen lisäksi luontotekona.

Edellä todetusti voimassa olevan 104 §:n 4 momentin säännös ehdotetaan siirrettävän pykälän toiseksi momentiksi. Siihen esitetään lisättävän tuotettavien luonnonarvojen kirjaaminen käytetyksi luontotekona. Kirjauksen jälkeen tuotettavien luonnonarvojen vaihdanta ei olisi enää mahdollista, eikä niitä voitaisi käyttää uudelleen. Vasta käytetyksi kirjaamisen jälkeen luonnonarvohehtaarien ostaja voisi hyväksyttävästi esittää väitteen luontoteon tekemisestä. Kirjauksella toimija saisi julkiseen rekisteriin näkyviin tiedon siitä, että on tehnyt viranomaisvarmennetun luontoteon.

Pykälän kolmas momentti koskisi tuotettavien luonnonarvojen oikeudenhaltijan eli myös luonnonarvot tuottaneen maanomistajan hakemuksesta ja viranomaispäätöksen johdosta rekisteriin kirjattavia asioita. Näitä olisivat voimassa olevan 103 §:n 5 momentin mukaisesti tallennettava tieto toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä, jonka Lupa- ja valvontavirasto tekee maanomistajan hakemuksesta. Uutena säännökseen lisättäisiin tieto tuotettavien luonnonarvojen hallintaoikeuden siirrosta luonnonarvojen todisteellisen vaihdannan perusteella.

107 §. Kustannusvastuu. Voimassa olevassa pykälässä säädetään heikennyksen hyvittäjän ja luonnonarvojen tuottajan kustannusvastuusta. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan sekä 2 momentin 2 ja 3 kohdan käsitteet ehdotetaan päivitettävän aiempien pykälien tavoin. Asiallisesti pykälän sisältö ei muuttuisi.

131 §. Luonnonsuojelurikkomus. Voimassa olevassa pykälässä säädetään luonnonsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisten tekojen, laiminlyöntien tai muiden toimien rangaistavuudesta. Pykälän 1 momentin 4 kohdassa käytetty käsite *hyvitysalue* ehdotetaan systemaattisesti korvattavan edellä esitetysti käsitteellä *luonnonarvojen tuottamisalue*. Asiallisesti pykälän sisältö ei muuttuisi.

134 §. Muutoksenhaku. Voimassa olevan pykälän 5 momentin mukaan valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta, velvollisuutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta, tukea, avustusta tai vapaaehtoisen hyvittämisen korvaavuutta koskevasta päätöksestä valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös valtakunnallisella yhteisöllä, joka valvoo maanomistajien etua tai edistää luonnon- taikka ympäristönsuojelua. Lisäksi valitusoikeus on myös Saamelaiskäräjillä, jos päätös heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Koska ehdotettavan uuden 13 a §:n mukainen valtioneuvoston päätös on luonteeltaan valtakunnallinen, valitusoikeutta koskevaa momenttia ehdotetaan täydennettävän siten, että valtioneuvoston päätöksestä hyväksyä kansallinen ennallistamissuunnitelma olisi sama muutoksenhakuoikeus kuin luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä koskevasta valtioneuvoston päätöksestä eli myös valtakunnallisella yhteisöllä, joka valvoo maanomistajien etua tai edistää luonnon- taikka ympäristönsuojelua.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

Luonnonsuojelulain 78 §:n valtuussäännöksen nojalla valtioneuvoston luonnonsuojelusta antaman asetuksen 9 §:ssä säädetään Suomessa esiintyvistä tiukkaa suojelua edellyttävistä eliölajeista. Säännöksen mukaan 78 §:n 1 momentissa tarkoitettuja, Suomessa esiintyviä Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttäviä eliölajeja ovat liitteessä 7 luetellut eliölajit. Liitteen kohdassa kohdasta Eläimet, Nisäkkäät mainitaan susi, *Canis lupus*. Valtioneuvoston asetus päivitetään vastaamaan luontodirektiivin liitettä IV a.

Luonnonsuojelulain 22 §:n 2 momentissa säädetyn valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden nojalla annettaisiin tukikohtaiset säännökset EU:n valtioneuvoston tukien säästöjen vaatimuksista liittyen kuhunkin tuen muotoon.

10 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.8.2026.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Hallituksen esityksessä eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 76/2022 vp) on tarkasteltu luonnonsuojelulain säännösten perustuslain mukaisuutta. Tässä hallituksen esityksessä ehdotettavilla muutoksilla ei ole perustuslakiin liittyviä uusia tai aiemmin arvioituista poikkeavia vaikutuksia.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimista ja sen hyväksymistä koskeva säännös toteuttaisi perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen edellyttää, että julkisen vallan käyttäjällä on aina viime kädessä eduskunnan säätämään lakiin palautettavissa oleva toimivaltaperuste (HE 1/1998 vp, s. 74, PeVL 29/2013 vp, s. 2/I).

Säännös myös toteuttaisi perustuslain 20 §:n 2 momentin säännöstä jokaisen mahdollisuudesta vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon Århusin yleissopimuksen mukaisesti, koska päätöksentekoa koskevan säännöksen sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin saattaisi myös tämän päätöksen kansalaisyhteisöjen muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden piiriin. Ehdotettavan 134 §:n 5 momentin muutoksen nojalla päätökseen voisi hakea muutosta samalla tavalla kuin voimassa olevan lain 15 §:n mukaista luonnonsuojeluohjelmaa koskevasta valtioneuvoston päätöksestä eli myös valtakunnalliset maanomistajien etua valvovat tai luonnon- taikka ympäristönsuojelua edistävät järjestöt.

Luonnonsuojelulain 4 luvussa säädetään luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisesta, joka lain 19 §:n mukaan voidaan antaa joko rahallisesti (avustus) tai tavaroina ja palveluina (tuki). Lain 22 §:ssä säädetään Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltamisesta luvussa tarkoitettuun tukeen, ja sen 2 momentti sisältää valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siinä yksilöidyistä seikoista. Luonnonsuojelulain 22 §:n asetuksenantovaltuutta ehdotetaan täydennettäväksi siten, että asetuksenantovaltuus voisi koskea myös tuen rajoituksia ja maksamista.

Voimassa olevan asetuksenantovaltuuden mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista sekä tukiehtoista. EU:n valtiontukea koskevien säädösten tukikohtaiset vaatimukset voivat kuitenkin liittyä edellä mainittujen seikkojen lisäksi myös tuen rajoituksiin ja tuen maksamiseen, joten asetuksenantovaltuus ei ole tältä osin riittävän kattava. Ehdotetulla muutoksella varmistettaisiin, että asetuksenantovaltuus kattaisi kaikki ne seikat, joista EU:n valtiontukea koskevien säädösten sisältämien vaatimusten vuoksi on tarpeen säätää tukikohtaisissa asetuksissa.

Luonnonsuojelulain tukijärjestelmää koskeva sääntely vastaa pääpiirteissään jo edelliseen luonnonsuojelulakiin (1096/1996) sisällynyttä 1 a lukua. Kyseinen 1 a luku tuli voimaan vuoden 2020 alussa, jolloin sen suhdetta myös perustuslakiin on arvioitu tarkemmin (HE 116/2020). Nyt ehdotettava asetuksenantovaltuuden täydentäminen olisi kuitenkin perustuslain 80 §:n 1 momentin näkökulmasta perusteltua. Momentin 2 asetuksenantovaltuutta ehdotetaan täydennettävän siten, että asetuksenantovaltuus kattaisi kaikki ne seikat, joista EU:n määräaikaisten valtiontukea koskevien säädösten sisältämien yksityiskohtaisten vaatimusten vuoksi on tarpeen säätää asetuksissa ja lain tasolla säädettäisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista.

Perustuslain 15 §:n omaisuudensuoja on keskeisessä asemassa luonnonsuojelulain säännösten suhteen. Omaisuudensuojan katsotaan sisältävän muun muassa omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vapauden käyttää omaisuuttaan. Omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset (PeVL 32/2010 vp, s. 4), joihin kuuluvat erityisesti rajoitusten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuus, suhteellisuus, hyväksyttävyyden sekä yhteiskunnallisen tarpeen painavuus. Perustuslakivaliokunta on omaisuuden käytön sääntelyä arvioidessaan kiinnittänyt erityistä huomiota perustuslain 15 §:n omaisuudensuojasäännöksen ja perustuslain 20 §:n 1 momentin ympäristövastuusäännöksen

punnintaan perustuvaan keskinäissuhteeseen (ks. esim. PeVL 10/2014 vp, s. 4/II). Tällä lakiehdotuksella ei säädetä sellaisista rajoituksista maanomistajan oikeuksiin, jotka eivät perustuisi hänen omaan vapaaehtoisuuteensa. Näin ollen ehdotuksesta ei seuraa ristiriitoja perustuslain 15 §:n ja 20 §:n välillä. Voimassa olevan lain mukaan maanomistaja voi vapaaehtoisesti tuottaa omistamallaan kiinteistöllä luonnonarvoja ja luovuttaa ne heikennyksen hyvittämiseen yksityisoikeudellisella sopimuksella, jonka ehdoista hän itse päättää. Tämän sopimuksen perusteella tehdystä hakemuksesta toimivaltainen ympäristöviranomaisen määrää luonnonarvojen tuottamisalueen hävittämisen- ja heikentämiskieltoon. Nyt kyseessä olevalla lakiehdotuksella ei muuteta tätä maanomistajan päätäntävaltaa. Maanomistaja saa korvauksen käytönrajoituksesta sopimusperusteisesti toiselta yksityiseltä toimijalta.

Tuotettavien luonnonarvojen osalta kyse on maanomistajan luovuttamisvaltaan kuuluvaan kiinteistön ainesosien irrottamisoikeuteen kuten maa-ainesten otto-oikeuteen ja metsänhakkuoikeuteen rinnastuvasta oikeudesta. Irrottamisoikeuksien pysyvyys voidaan kiinteistönvaihtotilanteiden varalta turvata maakaaren 1 §:n mukaisella kirjauksella kiinteistörekisteriin. Ehdotetuilla säännöksillä annettaisiinkin turvaa luonnonarvojen ostajan omistusoikeudelle, kun vaihdannan kohteena olevien, tuotettavien luonnonarvojen pysyvyys voitaisiin turvata säännöksiin myös muissa kuin heikennyksen hyvittämistä koskevissa tilanteissa ja hallintaoikeuden kirjaaminen saisi julkista luotettavuutta. Irrottamisoikeuksista ja kiinteistöön kohdistuvasta vuokraoikeudesta poiketen luonnonarvojen pysyvyys turvattaisiin maanomistajan suostumuksella, tuotettavien luonnonarvojen ostajan hakemuksesta tehtävällä viranomaispäätöksellä. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin mahdollista muiden tärkeiden yhteiskunnallisten etujen puoltaessa sitä. Luonnonarvojen tuottamista koskevien säännösten tarkentamisesta ei aiheudu rajoituksia elinkeinonvapauden harjoittamiseen. Sen sijaan säännökset tukisivat luonnonarvojen tuottamista elinkeinotoimintana ja lisäisivät maanomistajan vaihtoehtoja maaomaisuuden käytössä parantamalla tuotettavien luonnonarvojen kysyntää. Luonnonarvojen vaihdannan edellytyksiä parannettaisiin sekä julkisen viranomaisrekisterin säännöksillä tuotettavien luonnonarvojen haltijan kirjaamisesta että luonnonarvojen oikeudenhaltijan oikeudella hakea rajauspäätöstä omistukseensa siirtyneiden immateriaalioikeuksien turvaamiseksi.

Lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Koska ennallistamisasetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla ja koska luontodirektiivin liitteitä IV ja V muuttava neuvoston direktiivin on pantava täytäntöön, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (9/2023) 3 §:n 5 kohta ja 7 kohdan d alakohta, 22 §:n 2 momentti, 52 §:n 2 momentti, 68 §:n 1 momentti, 11 luvun otsikko, 98 §:n 1 momentti, 99 ja 100 §, 101 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti, 103 ja 104 §, 105 §:n otsikko ja 2 momentti, 106 ja 107 §, 131 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 134 §:n 5 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 103 ja 104 § osaksi laissa 802/2025, sekä
lisätään 3 §:ään uusi 8 kohta sekä lakiin uusi 13 a ja 104 a § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *ekologisella kompensatiolla* eliölajeille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten hyvittämistä 11 lukua noudattaen parantamalla eliölajien ja luontotyyppien tilaa heikennysalueen ulkopuolella, kun heikennyksiä on ensisijaisesti vältetty, toissijaisesti minimoitu ja, jos mahdollista, heikennettyjen eliölajien ja luontotyyppien tilaa on ennallistettu heikennysalueella;

7) *luontovahingolla* luontotyyppien ja eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävää, mitattavissa olevaa suoraa tai välillistä haitallista vaikutusta, jonka aiheuttamiseen ei ole myönnetty poikkeusta 39 §:n 2 momentin tai 83 §:n nojalla, ja joka aiheutuu:

d) 78 §:ssä tarkoitetuille lajeille tai siinä tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvan yksilön lisääntymis- tai levähdyspaikoille;

8) *luontoteolla* toiminnanharjoittajan, yhteisön tai yksityisen henkilön vapaaehtoista eliölajien ja luontotyyppien tilan parantamista 11 lukua noudattaen, kun toiminnassa aiheutuvia luontohaittoja on mahdollisuuksien mukaan vältetty, minimoitu ja hyvitetty.

13 a §

Kansallinen ennallistamissuunnitelma

Ympäristöministeriö vastaa luonnon ennallistamisesta ja asetuksen (EU) 2022/869 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1991 15 artiklassa tarkoitetun kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisesta. Kukin ministeriö valmistelee omaa toimialaansa koskevan osuuden. Ennallistamissuunnitelman täytäntöönpanon ohjaus ja seuranta kuuluvat toimialallaan kullekin ministeriölle.

Valtioneuvosto:

- 1) päättää kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen toimittamisesta Euroopan komissiolle;
- 2) hyväksyy kansallisen ennallistamissuunnitelman.

22 §

Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltaminen

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin valtiontukea koskevien säädösten mukaisen tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, rajoituksista, maksamisesta, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista sekä tukiehdoista.

52 §

Valtion muun luonnonsuojelun alueen rauhoitussäännökset

Muulla kuin metsästyslain 8 §:ssä tarkoitettulla alueella sijaitsevalla valtion muulla luonnonsuojelun alueella perustamisasetuksella voidaan säätää metsästyksen sallimisesta, jos metsästys ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta eikä aiheuta haittaa alueen muulle käytölle. Säännökset voivat olla ajallisesti tai alueellisesti rajoitettuja taikka kohdistua tiettyyn riistaeläinlajiin.

68 §

Luvun soveltamisalaan kuuluvat eliölajit

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luontaisella levinneisyysalueellaan luonnonvaraisina esiintyviin eläin- ja kasvilajeihin lukuun ottamatta metsästyslain 5 §:ssä mainittuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä kala- ja rapulajeja. Jäljempänä 78, 79 ja 83 §:ssä säädettyä sovelletaan kuitenkin myös karhuun, ilvekseen ja saukkoon.

11 luku

Luonnonarvojen tuottaminen, vapaaehtoinen ekologinen kompensatio ja luontoteko

98 §

Heikennyksen hyvittäminen

Luonnonarvoja toiminnassaan heikentävä toimija (*heikennyksen aiheuttaja*) voi hyvittää toiminnastaan luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuvan heikennyksen 99 §:ssä tarkoitetuilla luonnonarvoja lisäävillä toimenpiteillä tai 100 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyessä suojeluhyvityksellä.

99 §

Luonnonarvoja lisäävät toimet

Luonnonarvoja lisääviä toimenpiteitä ovat toimenpiteet, joihin ei ole velvollisuutta lainsäädäntöön tai muuhun velvoitteeseen perustuen, ja joilla:

- 1) palautetaan luonnonarvoiltaan tai kunnoltaan heikentynyt alue ennallistumaan kohti luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa;
- 2) lisätään luontotyyppin tai eliölajin elinympäristön pinta-alaa; tai
- 3) parannetaan luontotyyppin tai eliölajin elinympäristön ekologista laatua.

100 §

Suojeluhuvely

Suojeluhuvelyksellä tarkoitetaan uhanalaisen luontotyyppin luonnontilaltaan edustavan esiintymän pysyvää suojelua, joka:

- 1) ylläpitää tai parantaa luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa estämällä luonnontilan heikentymistä aiheuttavan toiminnan; ja
- 2) tuottaa paremman ekologisen lopputuloksen kuin 99 §:ssä tarkoitetut luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet.

101 §

Hyvittämisen kriteerit

Luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet on toteutettava:

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden luonnonarvoihin liittyvästä ja alueellisesta vastaavuudesta.

103 §

Luonnonarvojen tuottaminen

Maanomistaja voi tuottaa luonnonarvoja lisäävillä toimenpiteillä luonnonarvoja käytettäväksi ekologiseen kompensatioon ja luontotekona.

Luonnonarvojen tuottamisesta on laadittava luonnonarvojen tuottamissuunnitelma, jossa on esitettävä:

- 1) tiedot luonnonarvojen tuottamisalueesta, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen luonnonarvoja lisääviä toimenpiteitä;
- 2) tiedot parannettavista luonnonarvoista, tavoiteltavasta tilasta sekä luonnonarvoja lisäävistä toimenpiteistä, joilla luonnonarvojen parantaminen toteutetaan;
- 3) aikataulu, jossa luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet suoritetaan;
- 4) tiedot luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden toteuttamisen seurannasta;
- 5) arvio luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden toteutumisen riskeistä ja suunnitelma niihin varautumisesta sekä vaihtoehtoisista toteutustavoista;
- 6) tiedot perustavien toimenpiteiden käytännön toteuttajasta ja tämän pätevyydestä tehtävään.

Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon luonnonarvojen tuottamissuunnitelmasta. Lausunto on toimitettava tiedoksi kunnalle ja maakuntaliitolle, jossa suunnitelmassa tarkoitettu alue sijaitsee sekä puolustusvoimille.

Luonnonarvojen tuottamissuunnitelman mukaisten perustavien toimenpiteiden toteutuksen jälkeen Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä.

Hyvitysalueella tuotettuihin luonnonarvoihin ei sovelleta 64 ja 77 §:ää ilman maanomistajan suostumusta.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luonnonarvojen tuottamissuunnitelman sisällöstä.

104 §

Päätös hyvityksen korvaavuudesta ja tuotettavien luonnonarvojen suojelusta

Heikennyksen aiheuttaja voi hakea Lupa- ja valvontavirastolta päätöstä hyvityksen korvaavuudesta. Hakemuksessa on esitettävä:

1) tiedot heikennettävästä alueesta, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen heikennystä sekä arvio luonnonarvoille aiheutuvasta heikennyksestä;

2) tiedot niistä 103 §:n mukaisesti tuotettavista luonnonarvoista tai 100 §:ssä tarkoitettusta suojeluhyvityksestä, jolla luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuva heikennys hyvitetään.

Jos hakijan esittämä hyvitys täyttää 99–101 §:ssä säädetyt edellytykset, Lupa- ja valvontaviraston on hyväksyttävä hakemus. Lupa- ja valvontaviraston on päätöksessä kiellettävä luonnonarvojen tuottamisalueen luonnonarvojen hävittäminen ja heikentäminen ja määriteltävä luonnonarvojen tuottamisalueen rajat. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös on voimassa valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin pääte. Päätöksestä on lisäksi tehtävä merkintä kiinteistörekisteriin.

104 a §

Luontoteko

Maanomistajan 103 §:n mukaisesti luonnonarvoja lisäävillä toimenpiteillä tuotettavia luonnonarvoja voidaan käyttää luontotekona vapaaehtoiseen luontovastuullisuuden osoittamiseen.

Tuotettavien luonnonarvojen oikeudenhaltija voi hakea Lupa- ja valvontavirastolta päätöstä luontoteon hyväksymisestä. Jos hakija on sellainen kirjanpitolain (1336/1997) 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettu kestävyysraportointivelvollinen hakija, jonka toiminnalla on merkittäviä biodiversiteettivaikutuksia, päätöksen edellytyksenä on, että se on kestävyysraportoinnissaan osoittanut välttävänsä ja minimoivansa sekä mahdollisuuksien mukaan hyvittäneensä toiminnassaan luonnonarvoille aiheutuvia haittoja. Lupa- ja valvontaviraston on päätöksessä kiellettävä luonnonarvojen tuottamisalueen luonnonarvojen hävittäminen ja heikentäminen ja määriteltävä luonnonarvojen tuottamisalueen rajat. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös on voimassa valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin pääte. Päätöksestä on lisäksi tehtävä merkintä kiinteistörekisteriin.

105 §

Poikkeus luonnonarvojen tuottamisalueen suojelusta

Päätöksessä on veloitettava heikennyksen aiheuttaja luonnonarvoja lisääviin toimenpiteisiin, joilla hyvitetään luonnonarvojen tuottamisalueella olevat ja luonnonarvoja lisäävillä toimenpiteillä tavoitellut luonnonarvot.

106 §

Tuotettavien luonnonarvojen rekisteröinti ja tietojen saatavuus

Jokaisella on oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvasta julkisesta rekisteristä tieto tuotettavista luonnonarvoista ja niiden käyttämisestä hyvityksenä tai luontotekona.

Lupa- ja valvontaviraston on merkittävä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan julkiseen rekisteriin tieto tuotettavien luonnonarvojen käytöstä 104 §:ssä tarkoitettuun heikennyksen hyvittämiseen tai 104 a §:n mukaisena luontotekona.

Lupa- ja valvontaviraston on luonnonarvojen oikeudenhaltijan hakemuksesta merkittävä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan julkiseen rekisteriin tiedot:

- 1) tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä;
- 2) tuotettavien luonnonarvojen hallintaoikeuden siirrosta.

107 §

Kustannusvastuu

Heikennyksen aiheuttaja ja luonnonarvojen tuottaja vastaavat kustannuksista, jotka aiheutuvat:

- 1) luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden suunnittelusta ja toteutuksesta;
- 2) viranomaiselle luonnonarvojen tuottamissuunnitelman hyväksymisestä sekä rekisteriin merkitsemisestä.

Heikennyksen aiheuttaja vastaa lisäksi kustannuksista, jotka aiheutuvat:

- 1) heikennyksen arvioinnista;
- 2) luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden toteuttamisen valvonnasta;
- 3) luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannasta.

131 §

Luonnonsuojelurikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta oikeudettomasti

4) hävittää tai heikentää rajauspäätöksellä määritetyn suojellun luontotyypin esiintymän, erityisesti suojeltavan eliölajin esiintymispaikan, Euroopan unionin tärkeänä pitämän eliölajin esiintymispaikan, uutena tavatun eliölajin esiintymispaikan tai luonnonarvojen tuottamisalueen 64 §:n 2 momentissa, 77 §:n 2 momentissa, 79 §:n 2 momentissa, 81 §:n 2 momentissa tai 104 §:n 2 momentissa tarkoitetussa päätöksessä määrätyn vastaisesti,

on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, luonnonsuojelurikkomuksesta sakkoon.

134 §

Muutoksenhaku

Valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta, velvollisuutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta, tukea, avustusta tai vapaaehtoisen hyvittämisen korvaavuutta koskevasta päätöksestä valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Luonnonsuojeluohjelman ja kansallisen ennallistamissuunnitelman hyväksymistä koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös valtakunnallisella yhteisöllä, joka valvoo maanomistajien etua tai edistää luonnon- taikka ympäristönsuojelua. Lisäksi valitusoikeus on myös Saamelaiskäräjillä, jos päätös heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.5.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala

Laki

luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (9/2023) 3 §:n 5 kohta ja 7 kohdan d alakohta, 22 §:n 2 momentti, 52 §:n 2 momentti, 68 §:n 1 momentti, 11 luvun otsikko, 98 §:n 1 momentti, 99 ja 100 §, 101 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti, 103 ja 104 §, 105 §:n otsikko ja 2 momentti, 106 ja 107 §, 131 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 134 §:n 5 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 103 ja 104 § osaksi laissa 802/2025, sekä
lisätään 3 §:ään uusi 8 kohta sekä lakiin uusi 13 a ja 104 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	Ehdotus
<p>3 §</p> <p><i>Määritelmät</i></p> <p>Tässä laissa tarkoitetaan:</p> <p>5) <i>ekologisella kompensatiolla</i> eliölajeille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten <i>hyvittämistä parantamalla</i> eliölajien ja luontotyyppien tilaa heikennysalueen ulkopuolella, kun heikennyksiä on ensisijaisesti vältetty, toissijaisesti minimoitu ja, jos mahdollista, heikennettyjen eliölajien ja luontotyyppien tilaa on ennallistettu heikennysalueella;</p> <p>7) <i>luontovahingolla</i> luontotyyppien ja eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävää, mitattavissa olevaa suoraa tai välillistä haitallista vaikutusta, jonka aiheuttamiseen ei ole myönnetty poikkeusta 39 §:n 2 momentin tai 83 §:n nojalla, ja joka aiheutuu:</p> <p>d) 78 §:ssä tarkoitetuille lajeille tai siinä tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvan yksilön li-sääntymis- tai <i>levähdyspaikoille</i>.</p>	<p>3 §</p> <p><i>Määritelmät</i></p> <p>Tässä laissa tarkoitetaan:</p> <p>5) <i>ekologisella kompensatiolla</i> eliölajeille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten <i>hyvittämistä 11 lukua noudattaen parantamalla</i> eliölajien ja luontotyyppien tilaa heikennysalueen ulkopuolella, kun heikennyksiä on ensisijaisesti vältetty, toissijaisesti minimoitu ja, jos mahdollista, heikennettyjen eliölajien ja luontotyyppien tilaa on ennallistettu heikennysalueella;</p> <p>7) <i>luontovahingolla</i> luontotyyppien ja eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävää, mitattavissa olevaa suoraa tai välillistä haitallista vaikutusta, jonka aiheuttamiseen ei ole myönnetty poikkeusta 39 §:n 2 momentin tai 83 §:n nojalla, ja joka aiheutuu:</p> <p>d) 78 §:ssä tarkoitetuille lajeille tai siinä tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvan yksilön li-sääntymis- tai <i>levähdyspaikoille</i>;</p> <p>8) <i>luontoteolla toiminnanharjoittajan, yhteisön tai yksityisen henkilön vapaaehtoista eliölajien ja luontotyyppien tilan parantamista 11 lukua noudattaen, kun</i></p>

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
	<i>toiminnassa aiheutuvia luontohaittoja on mahdollisuuksien mukaan vältetty, minimoitu ja hyvitetty.</i>
	<p style="text-align: center;">13 a §</p> <p style="text-align: center;"><i>Kansallinen ennallistamissuunnitelma</i></p> <p><i>Ympäristöministeriö vastaa luonnon ennallistamisesta ja asetuksen (EU) 2022/869 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnon ennallistamisesta antaman asetuksen (EU) 2024/1991 15 artiklassa tarkoitetun kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelusta. Kukin ministeriö valmistelee omaa toimialaansa koskevan osuuden. Ennallistamissuunnitelman täytäntöönpanon ohjaus ja seuranta kuuluvat toimialallaan kullekin ministeriölle.</i></p> <p><i>Valtioneuvosto:</i></p> <p><i>1) päättää kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen toimittamisesta Euroopan komissiolle;</i></p> <p><i>2) hyväksyy kansallisen ennallistamissuunnitelman.</i></p>
<p style="text-align: center;">22 §</p> <p><i>Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltaminen</i></p> <hr/> <p><i>Tarkempia säännöksiä luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja hoitoon tarkoitetun tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista sekä tukiehdoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella sen mukaan kuin tiettyjen maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 702/2014, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta</i></p>	<p style="text-align: center;">22 §</p> <p><i>Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltaminen</i></p> <hr/> <p><i>Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin valtiontukea koskevien säädösten mukaisen tuen myöntämisestä, myöntämisen edellytyksistä, rajoituksista, maksamisesta, käytöstä ja tuen saajan velvollisuuksista sekä tukiehdoista.</i></p>

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p><i>sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 651/2014 ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 1407/2013 säädetään.</i></p>	
<p style="text-align: center;">52 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Valtion muun luonnonsuojelualan rauhoitussäännökset</i></p> <hr/> <p>Muulla kuin metsästyslain 8 §:ssä tarkoitetulla alueella sijaitsevalla valtion muulla luonnonsuojelualueella eläinten tappamiseen, pyydystämiseen ja häytyttämiseen sovelletaan, mitä tämän lain 49 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään. Perustamisasetuksella voidaan kuitenkin säätää metsästyksen sallimisesta valtion muulla luonnonsuojelualueella, jos metsästyks ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta eikä aiheuta haittaa alueen muulle käytölle. Säännökset voivat olla ajallisesti tai alueellisesti rajoitettuja taikka kohdistua tiettyyn riistaeläinlajiin.</p> <hr/>	<p style="text-align: center;">52 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Valtion muun luonnonsuojelualan rauhoitussäännökset</i></p> <hr/> <p>Muulla kuin metsästyslain 8 §:ssä tarkoitetulla alueella sijaitsevalla valtion muulla luonnonsuojelualueella perustamisasetuksella voidaan säätää metsästyksen sallimisesta, jos metsästyks ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta eikä aiheuta haittaa alueen muulle käytölle. Säännökset voivat olla ajallisesti tai alueellisesti rajoitettuja taikka kohdistua tiettyyn riistaeläinlajiin.</p> <hr/>
<p style="text-align: center;">68 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Luvun soveltamisalaan kuuluvat eliölajit</i></p> <p>Tämän luvun säännöksiä sovelletaan Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luontaisella levinneisyysalueellaan luonnonvaraisina esiintyviin eläin- ja kasvilajeihin lukuun ottamatta metsästyslain 5 §:ssä mainittuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä kala- ja rapulajeja. Tästä poiketen 78, 79 ja 83 §:ssä säädettyä sovelletaan kuitenkin myös karhuun, ilvekseen ja saukkoon sekä suteen muualla kuin poronhoitoalueella.</p> <hr/>	<p style="text-align: center;">68 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Luvun soveltamisalaan kuuluvat eliölajit</i></p> <p>Tämän luvun säännöksiä sovelletaan Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luontaisella levinneisyysalueellaan luonnonvaraisina esiintyviin eläin- ja kasvilajeihin lukuun ottamatta metsästyslain 5 §:ssä mainittuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä kala- ja rapulajeja. Jäljempänä 78, 79 ja 83 §:ssä säädettyä sovelletaan kuitenkin myös karhuun, ilvekseen ja saukkoon.</p> <hr/>

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
11 Luku Vapaaehtoinen ekologinen kompensatio	11 Luku <i>Luonnonarvojen tuottaminen, vapaaehtoinen ekologinen kompensatio ja luontoteko</i>
98 § <i>Heikennyksen hyvittäminen</i> Luonnonarvoja toiminnassaan heikentävä toimija (<i>heikennyksen aiheuttaja</i>) voi hyvittää toiminnastaan luontotyypille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuvan heikennyksen 99 §:ssä <i>mainituilla hyvittäville</i> toimenpiteillä tai 100 §:ssä <i>mainittujen</i> edellytysten täytyessä suojeluhyvityksellä.	98 § <i>Heikennyksen hyvittäminen</i> Luonnonarvoja toiminnassaan heikentävä toimija (<i>heikennyksen aiheuttaja</i>) voi hyvittää toiminnastaan luontotyypille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuvan heikennyksen 99 §:ssä <i>tarkoitetuilla luonnonarvoja lisäävillä</i> toimenpiteillä tai 100 §:ssä <i>säädettyjen</i> edellytysten täytyessä suojeluhyvityksellä.
99 § <i>Hyvittävät toimenpiteet</i> <i>Hyvittäville toimenpiteillä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla korvataan luontotyypille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuva heikennys vähintään täysimääräisesti.</i> <i>Hyvittäviä toimenpiteitä ovat toimenpiteet, joihin ei ole velvollisuutta lainsäädäntöön tai muuhun velvoitteeseen perustuen, ja joilla:</i> 1) palautetaan luonnonarvoiltaan tai kunnoltaan heikentynyt alue ennallistumaan kohti luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa; 2) lisätään luontotyyppin tai eliölajin elinympäristön pinta-alaa; tai 3) parannetaan luontotyyppin tai eliölajin elinympäristön ekologista laatua.	99 § <i>Luonnonarvoja lisäävät toimenpiteet</i> (Kumotaan) <i>Luonnonarvoja lisääviä toimenpiteitä ovat toimenpiteet, joihin ei ole velvollisuutta lainsäädäntöön tai muuhun velvoitteeseen perustuen, ja joilla:</i> 1) palautetaan luonnonarvoiltaan tai kunnoltaan heikentynyt alue ennallistumaan kohti luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa; 2) lisätään luontotyyppin tai eliölajin elinympäristön pinta-alaa; tai 3) parannetaan luontotyyppin tai eliölajin elinympäristön ekologista laatua.

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>100 §</p> <p><i>Suojeluhyvitys</i></p> <p><i>Suojeluhyvityksellä</i> tarkoitetaan uhanalaisen luontotyypin luonnontilaltaan edustavan esiintymän pysyvää suojelua, joka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ylläpitää tai parantaa luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa estämällä luonnontilan heikentymistä aiheuttavan toiminnan; ja 2) tuottaa paremman ekologisen lopputuloksen kuin 99 §:ssä tarkoitetut <i>hyvittävät</i> toimenpiteet. 	<p>100 §</p> <p><i>Suojeluhyvitys</i></p> <p><i>Suojeluhyvityksellä</i> tarkoitetaan uhanalaisen luontotyypin luonnontilaltaan edustavan esiintymän pysyvää suojelua, joka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ylläpitää tai parantaa luonnontilaa tai luonnon monimuotoisuuden kannalta tavoiteltua tilaa estämällä luonnontilan heikentymistä aiheuttavan toiminnan; ja 2) tuottaa paremman ekologisen lopputuloksen kuin 99 §:ssä tarkoitetut <i>luonnonarvoja lisäävät</i> toimenpiteet.
<p>101 §</p> <p><i>Hyvittämisen kriteerit</i></p> <p><i>Hyvittävät</i> toimenpiteet on toteutettava:</p> <hr/> <p>Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä <i>hyvittävien</i> toimenpiteiden luonnonarvoihin liittyvästä ja alueellisesta vastaavuudesta.</p>	<p>101 §</p> <p><i>Hyvittämisen kriteerit</i></p> <p><i>Luonnonarvoja lisäävät</i> toimenpiteet on toteutettava:</p> <hr/> <p>Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä <i>luonnonarvoja lisäävien</i> toimenpiteiden luonnonarvoihin liittyvästä ja alueellisesta vastaavuudesta.</p>
<p>103 §</p> <p><i>Luonnonarvojen tuottaminen</i></p> <p>Maanomistaja voi tuottaa hyvittäville toimenpiteillä luonnonarvoja käytettäväksi ekologiseen <i>kompensatioon</i>.</p> <p>Luonnonarvojen tuottamisesta on laadittava <i>hyvityssuunnitelma</i>, jossa on esitettävä:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tiedot <i>hyvittämiseen käytettävästä alueesta (hyvitysalue)</i>, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen luonnonarvoja lisääviä toimenpiteitä; 2) tiedot parannettavista luonnonarvoista, tavoiteltavasta tilasta sekä <i>hyvittävistä</i> toimenpiteistä, joilla luonnonarvojen parantaminen toteutetaan; 3) aikataulu, jossa <i>hyvittävät</i> toimenpiteet suoritetaan; 4) tiedot <i>hyvittävien</i> toimenpiteiden toteuttamisen seurannasta; 	<p>103 §</p> <p><i>Luonnonarvojen tuottaminen</i></p> <p>Maanomistaja voi tuottaa hyvittäville toimenpiteillä luonnonarvoja käytettäväksi ekologiseen <i>kompensatioon ja luontotekona</i>.</p> <p>Luonnonarvojen tuottamisesta on laadittava <i>luonnonarvojen tuottamissuunnitelma</i>, jossa on esitettävä:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tiedot <i>luonnonarvojen tuottamisalueesta</i>, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen luonnonarvoja lisääviä toimenpiteitä; 2) tiedot parannettavista luonnonarvoista, tavoiteltavasta tilasta sekä <i>luonnonarvoja lisäävistä</i> toimenpiteistä, joilla luonnonarvojen parantaminen toteutetaan; 3) aikataulu, jossa <i>luonnonarvoja lisäävät</i> toimenpiteet suoritetaan; 4) tiedot <i>luonnonarvoja lisäävien</i> toimenpiteiden toteuttamisen seurannasta;

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>5) arvio <i>hyvittävien</i> toimenpiteiden toteutumisen riskeistä ja suunnitelma niihin varautumisesta sekä vaihtoehtoisista toteutustavoista;</p> <p>6) tiedot perustavien toimenpiteiden käytännön toteuttajasta ja tämän pätevydestä tehtävään.</p> <p>Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon <i>hyvityssuunnitelmasta</i>. Lausunto on toimitettava tiedoksi kunnalle ja maakuntaliitolle, jossa suunnitelmassa tarkoitettu alue <i>sijaitsee</i>.</p> <p><i>Hyvityssuunnitelman</i> mukaisten perustavien toimenpiteiden toteutuksen jälkeen Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä.</p> <p><i>Lupa- ja valvontavirasto tallentaa maanomistajan hakemuksesta tiedon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin.</i></p> <p>Hyvitysalueella tuotettuihin luonnonarvoihin ei sovelleta 64 ja 77 §:ää ilman maanomistajan suostumusta.</p> <p>Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä <i>hyvityssuunnitelman</i> sisällöstä.</p>	<p>5) arvio <i>luonnonarvoja lisäävien</i> toimenpiteiden toteutumisen riskeistä ja suunnitelma niihin varautumisesta sekä vaihtoehtoisista toteutustavoista;</p> <p>6) tiedot perustavien toimenpiteiden käytännön toteuttajasta ja tämän pätevydestä tehtävään.</p> <p>Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon <i>luonnonarvojen tuottamissuunnitelmasta</i>. Lausunto on toimitettava tiedoksi kunnalle ja maakuntaliitolle, jossa suunnitelmassa tarkoitettu alue <i>sijaitsee sekä puolustusvoimille</i>.</p> <p><i>Luonnonarvojen tuottamissuunnitelman</i> mukaisten perustavien toimenpiteiden toteutuksen jälkeen Lupa- ja valvontavirasto antaa maanomistajan hakemuksesta lausunnon toimenpiteillä tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä.</p> <p>(Kumotaan)</p> <p>Hyvitysalueella tuotettuihin luonnonarvoihin ei sovelleta 64 ja 77 §:ää ilman maanomistajan suostumusta.</p> <p>Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä <i>luonnonarvojen tuottamissuunnitelman</i> sisällöstä.</p>
<p>104 §</p> <p><i>Päätös hyvityksen korvaavuudesta</i></p> <p>Heikennyksen aiheuttaja voi hakea Lupa- ja valvontavirastolta päätöstä hyvityksen korvaavuudesta. Hakemuksessa on esitettävä:</p> <p>1) tiedot heikennettävästä alueesta, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen heikennystä sekä arvio luonnonarvoille aiheutuvasta heikennyksestä;</p> <p>2) tiedot niistä 103 §:n mukaisesti <i>tuotetusta luonnonarvosta</i> tai 100 §:ssä tarkoitettusta suojeluhyvityksestä, jolla luontotyypille tai</p>	<p>104 §</p> <p><i>Päätös hyvityksen korvaavuudesta ja tuotettavien luonnonarvojen suojelusta</i></p> <p>Heikennyksen aiheuttaja voi hakea Lupa- ja valvontavirastolta päätöstä hyvityksen korvaavuudesta. Hakemuksessa on esitettävä:</p> <p>1) tiedot heikennettävästä alueesta, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen heikennystä sekä arvio luonnonarvoille aiheutuvasta heikennyksestä;</p> <p>2) tiedot niistä 103 §:n mukaisesti <i>tuotettavista luonnonarvoista</i> tai 100 §:ssä tarkoitettusta suojeluhyvityksestä, jolla</p>

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>eliölajin elinympäristölle aiheutuva heikennys hyvitetään.</p> <p>Jos hakijan esittämä hyvitys täyttää 99—101 §:ssä säädetyt edellytykset, Lupa- ja valvontaviraston on hyväksyttävä hakemus. Lupa- ja valvontaviraston on päätöksessään kiellettävä <i>hyvitysalueen</i> luonnonarvojen hävittäminen ja heikentäminen ja määriteltävä <i>hyvitysalueen</i> rajat. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.</p> <p>Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös on voimassa valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä. Päätöksestä on lisäksi tehtävä merkintä kiinteistörekisteriin.</p> <p><i>Lupa- ja valvontavirasto tallentaa tiedon hyvittämisestä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin.</i></p>	<p>luontotyyppille tai eliölajin elinympäristölle aiheutuva heikennys hyvitetään.</p> <p>Jos hakijan esittämä hyvitys täyttää 99—101 §:ssä säädetyt edellytykset, Lupa- ja valvontaviraston on hyväksyttävä hakemus. Lupa- ja valvontaviraston on päätöksessään kiellettävä <i>luonnonarvojen tuottamisalueen</i> luonnonarvojen hävittäminen ja heikentäminen ja määriteltävä <i>luonnonarvojen tuottamisalueen</i> rajat. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.</p> <p>Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös on voimassa valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä. Päätöksestä on lisäksi tehtävä merkintä kiinteistörekisteriin. (Kumotaan)</p>
	<p>104 a §</p> <p><i>Luontoteko</i></p> <p><i>Maanomistajan 103 §:n mukaisesti luonnonarvoja lisäävillä toimenpiteillä tuotettavia luonnonarvoja voidaan käyttää luontotekona vapaaehtoiseen luontovastuullisuuden osoittamiseen.</i></p> <p><i>Tuotettavien luonnonarvojen oikeudenhaltija voi hakea Lupa- ja valvontavirastolta päätöstä luontoteon hyväksymisestä. Jos hakija on sellainen kirjanpitolain (1336/1997) 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettu kestävyysraportointivelvollinen hakija, jonka toiminnalla on merkittäviä biodiversiteettivaikutuksia, päätöksen edellytyksenä on, että se on kestävyysraportoinnissaan osoittanut välttävänsä ja minimoivansa sekä mahdollisuuksien mukaan hyvittäneensä toiminnassaan luonnonarvoille aiheutuvia haittoja. Lupa- ja valvontaviraston on päätöksessään kiellettävä luonnonarvojen tuottamisalueen luonnonarvojen hävittäminen ja heikentäminen ja määriteltävä luonnonarvojen tuottamisalueen rajat. Kielto tulee voimaan, kun päätös on</i></p>

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
	<p>annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.</p> <p><i>Edellä 2 momentissa tarkoitettu päätös on voimassa valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä. Päätöksestä on lisäksi tehtävä merkintä kiinteistörekisteriin.</i></p>
<p>105 §</p> <p><i>Poikkeus hyvitysalueen suojelusta</i></p> <hr/> <p>Päätöksessä on veloitettava heikennyksen aiheuttaja <i>hyvittäviin</i> toimenpiteisiin, joilla hyvitetään <i>hyvitysalueella</i> olevat ja <i>hyvittävillä</i> toimenpiteillä tavoitellut luonnonarvot.</p>	<p>105 §</p> <p><i>Poikkeus luonnonarvojen tuottamisalueen suojelusta</i></p> <hr/> <p>Päätöksessä on veloitettava heikennyksen aiheuttaja <i>luonnonarvoja</i> <i>lisääviin</i> toimenpiteisiin, joilla hyvitetään <i>luonnonarvojen tuottamisalueella</i> olevat ja <i>luonnonarvoja</i> <i>lisäävillä</i> toimenpiteillä tavoitellut luonnonarvot.</p>
<p>106 §</p> <p><i>Hyvittämistietojen saatavuus</i></p> <p>Jokaisella on oikeus saada <i>tieto tuotetuista</i> luonnonarvoista ja niiden käyttämisestä <i>ennakollisena hyvityksenä luonnonsuojelun tietojärjestelmään</i> kuuluvasta rekisteristä.</p>	<p>106 §</p> <p>Tuotettavien luonnonarvojen rekisteröinti ja <i>tietojen saatavuus</i></p> <p>Jokaisella on oikeus saada <i>luonnonsuojelun tietojärjestelmään</i> kuuluvasta <i>julkisesta rekisteristä</i> tieto tuotettavista luonnonarvoista ja niiden käyttämisestä <i>hyvityksenä tai luontotekona</i>.</p> <p><i>Lupa- ja valvontaviraston on merkittävä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan julkiseen rekisteriin tieto tuotettavien luonnonarvojen käytöstä 104 §:ssä tarkoitettuun heikennyksen hyvittämiseen tai 104 a §:n mukaisena luontotekona.</i></p> <p><i>Lupa- ja valvontaviraston on luonnonarvojen oikeudenhaltijan hakemuksesta merkittävä luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan julkiseen rekisteriin tiedot:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tuotettavien luonnonarvojen laadusta ja määrästä; 2) tuotettavien luonnonarvojen hallintaoikeuden siirrosta.

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>107 §</p> <p><i>Kustannusvastuu</i></p> <p>Heikennyksen aiheuttaja ja luonnonarvojen tuottaja vastaavat kustannuksista, jotka aiheutuvat:</p> <p>1) <i>hyvittävien</i> toimenpiteiden suunnittelusta ja toteutuksesta;</p> <p>2) viranomaiselle <i>hyvittämissuunnitelman</i> hyväksymisestä sekä rekisteriin merkitsemisestä.</p> <p>Heikennyksen aiheuttaja vastaa lisäksi kustannuksista, jotka aiheutuvat:</p> <p>1) heikennyksen arvioinnista;</p> <p>2) <i>hyvittämistoimenpiteiden</i> toteuttamisen valvonnasta;</p> <p>3) <i>hyvittämistoimenpiteiden</i> vaikuttavuuden seurannasta.</p>	<p>107 §</p> <p><i>Kustannusvastuu</i></p> <p>Heikennyksen aiheuttaja ja luonnonarvojen tuottaja vastaavat kustannuksista, jotka aiheutuvat:</p> <p>1) <i>luonnonarvoja lisäävien</i> toimenpiteiden suunnittelusta ja toteutuksesta;</p> <p>2) viranomaiselle <i>luonnonarvojen tuottamissuunnitelman</i> hyväksymisestä sekä rekisteriin merkitsemisestä.</p> <p>Heikennyksen aiheuttaja vastaa lisäksi kustannuksista, jotka aiheutuvat:</p> <p>1) heikennyksen arvioinnista;</p> <p>2) <i>luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden</i> toteuttamisen valvonnasta;</p> <p>3) <i>luonnonarvoja lisäävien toimenpiteiden</i> vaikuttavuuden seurannasta.</p>
<p>131 §</p> <p><i>Luonnonsuojelurikkomus</i></p> <p>Joka tahallaan tai huolimattomuudesta oikeudettomasti</p> <p>-----</p> <p>4) hävittää tai heikentää rajauspäätöksellä määrätyn suojellun luontotyyppin esiintymän, erityisesti suojeltavan eliölajin esiintymispaikan, Euroopan unionin tärkeänä pitämän eliölajin esiintymispaikan, uutena tavatun eliölajin esiintymispaikan tai <i>hyvitysalueen</i> 64 §:n 2 momentissa, 77 §:n 2 momentissa, 79 §:n 2 momentissa, 81 §:n 2 momentissa tai 104 §:n 2 momentissa tarkoitetussa päätöksessä määrätyn vastaisesti,</p> <p>-----</p> <p>on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, <i>luonnonsuojelurikkomuksesta</i> sakkoon.</p>	<p>131 §</p> <p><i>Luonnonsuojelurikkomus</i></p> <p>Joka tahallaan tai huolimattomuudesta oikeudettomasti</p> <p>-----</p> <p>4) hävittää tai heikentää rajauspäätöksellä määrätyn suojellun luontotyyppin esiintymän, erityisesti suojeltavan eliölajin esiintymispaikan, Euroopan unionin tärkeänä pitämän eliölajin esiintymispaikan, uutena tavatun eliölajin esiintymispaikan tai <i>luonnonarvojen tuottamisalueen</i> 64 §:n 2 momentissa, 77 §:n 2 momentissa, 79 §:n 2 momentissa, 81 §:n 2 momentissa tai 104 §:n 2 momentissa tarkoitetussa päätöksessä määrätyn vastaisesti,</p> <p>-----</p> <p>on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, <i>luonnonsuojelurikkomuksesta</i> sakkoon.</p>
<p>134 §</p> <p><i>Muutoksenhaku</i></p> <p>-----</p>	<p>134 §</p> <p><i>Muutoksenhaku</i></p> <p>-----</p>

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>Valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta, velvollisuutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta, tukea, avustusta tai vapaaehtoisen hyvittämisen korvaavuutta koskevasta päätöksestä valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. <i>Luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä</i> koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös valtakunnallisella yhteisöllä, joka valvoo maanomistajien etua tai edistää luonnon- taikka ympäristönsuojelua. Lisäksi valitusoikeus on myös Saamelaiskäräjillä, jos päätös heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</p>	<p>Valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta, velvollisuutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta, tukea, avustusta tai vapaaehtoisen hyvittämisen korvaavuutta koskevasta päätöksestä valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. <i>Luonnonsuojeluohjelman ja kansallisen ennallistamissuunnitelman hyväksymistä</i> koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös valtakunnallisella yhteisöllä, joka valvoo maanomistajien etua tai edistää luonnon- taikka ympäristönsuojelua. Lisäksi valitusoikeus on myös Saamelaiskäräjillä, jos päätös heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</p>
	<p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;"><i>Tämä laki tulee voimaan x päivänä xkuuta 202x.</i></p> <p style="text-align: center;">_____</p>